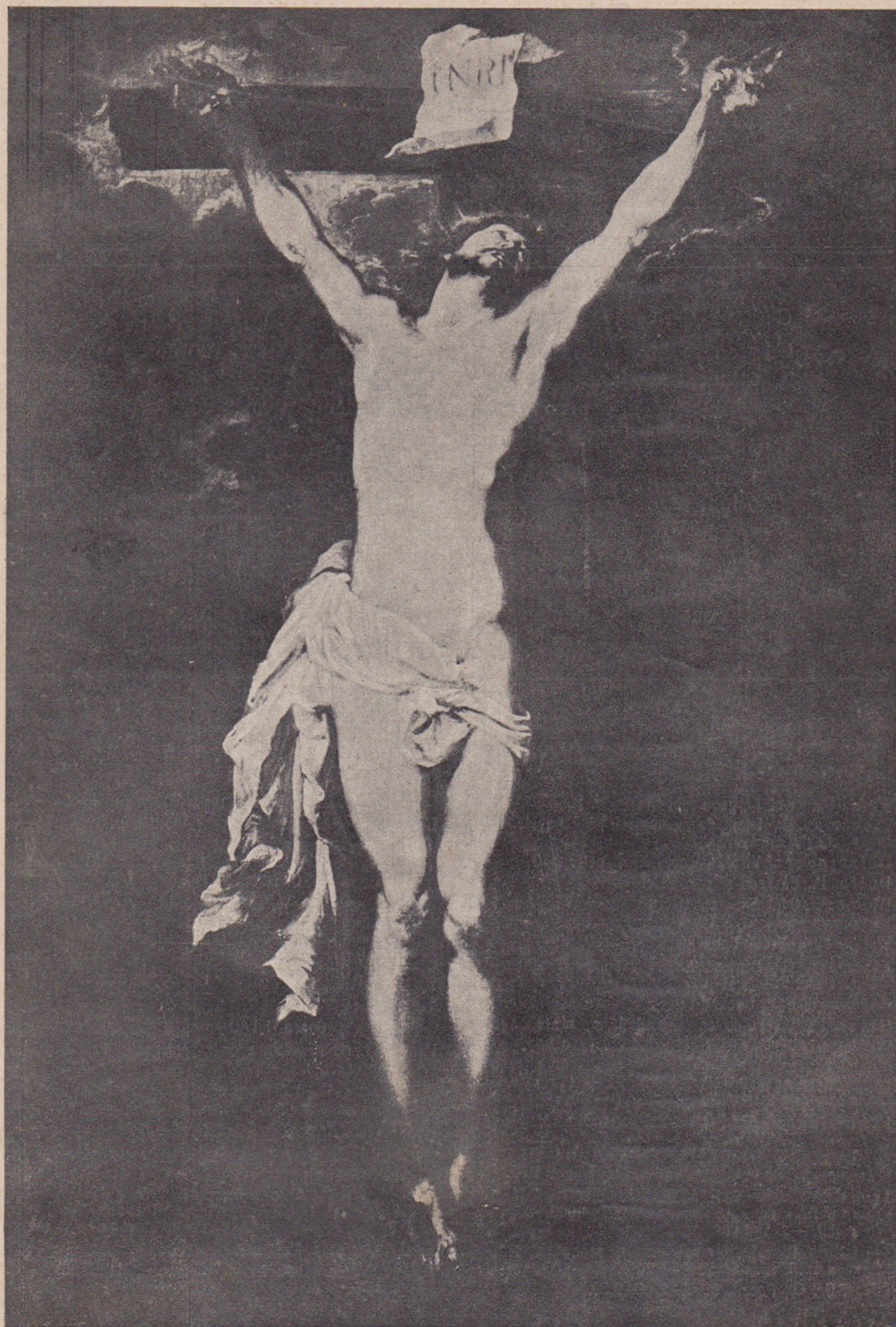

Luceafărul

Anul IX.

Sibiu, 1 Maiu 1910.

Nr. 9.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, D. Anghel, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. T. Brediceanu, Ștefan Cacoveanu, Al. Cazaban, I. Ciocârlan, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Ion Gorun, Constanța Hodoș, Enea Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, E. Lovinescu, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, I. Paul, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitîș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, I. U. Soricu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an 12 cor. Ed. de lux 20 cor.

6 luni 6 „ „ „ „ 10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 8 cor.

România și în Străinătate:

1 an 16 cor. Ed. de lux 25 cor.

6 luni 8 „ „ „ „ 13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 14 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

Al II-lea Aduș la catalogul librăriei

W. Krafft, Sibiu.

Agârbiceanu, I., **Două iubiri**, nuvele. 2.—.

Ciocârlan, I., **Inimă de mamă**, schițe și nuvele. (Premiată de Academie). 2.—.

Delavrancea, **Viforul**, dramă în 4 acte. 2.50.

Dulfu, P., **Cântece și povești**. 1.50.

Econom, Gh. Fl., **Martiriada romano-ambodaciană**, poemă epică în XX cânturi. 2.50.

Eminescu, M., **Articole politice**. —.80.

Flaubert, G., **Doamna Bovary**, roman. Traducere de L. Daus. 2.—.

Gârleanu, Em., **Nucul lui Odobac**, nuvele și schițe. 1.50.

Grant, E., **Vitele de rasă bovină importate**. Aclimatarea, alimentarea și îngrijirea lor, cu figuri explicative. 2.50.

În amintirea canonicului **Augustin Bunea**. (Articole și alte semne de durere ale neamului.) —.50.

Istoricii Români. Gh. Șineai, Florian Aaron, M. Kogălniceanu, N. Bălcescu, A. Papiu Ilarian, Aug. Treb. Laurian, Dionisie Fotino, B. P. Hașden, N. Densușianu, Episcopul Melchisedec, G. Barițiu. 1.90.

Iorga, N., **În era „Reformelor“**. Discursuri politice, rostite în camera deputaților. 1907—1909. 2.—. Ed. popul. —.80.

— **Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea**, dela 1821 înainte. Vol. III. 5.—.

Iosif, Șt. O., **Poezii**, 1893—1908. 2.50.

I., V., **O Sâmbătă norocoasă**, piesă populară în 4 acte. —40.

Lovinescu, E., **De peste prag**, dramă în 3 acte. 1.—.

— **Pași pe nisip**. Vol. I. Mișcarea literară. Teoria mediului și literatura noastră. Literatura și critica noastră. O. Goga, Șt. O. Iosif, M. Sadoveanu. 2.—.

— **Pași pe nisip**. Vol. II. În loc de prefață. Notițe critice asupra criticii noastre. Artă și morală. O privire asupra clasicismului. Tendințe în artă. Figuri și figurine literare: I. Brătescu-Voinești, Popovici-Bănățeanu, O. Carp, I. Gorun, Sandu-Aldea, Elena Farago, I. Agârbiceanu, V. Pop, E. Gârleanu, N. Beldiceanu, „Direcția nouă” a d-lui Iorga. 2.—.

— **Vieața și Opera lui Grigore Alexandrescu**. 2.—.

Panțu, I. C., **Procent, promil, interese și Teoria conturilor curente**. 3.—.

Predeanu, V., **Datoria preotului de a ști carte și necesitatea conferințelor pastorale**. —.30.

Rosetti, D., **La capătul pământului**, note de călătorie. 2.—.

Rostand, E., **Cyrano de Bergerac**, comedie eroică în 5 acte. Traducere în versuri de B. Creangă. 2.50.

Stoica, Dr. D., **Moise Păcurarul**, piesă teatrală pop în 4 acte și 1 tablou, cu muzică, cântece și jocuri. (Partea muzicală separată de I. Mureșanu). —.80.

Tăslăuanu, A., **Casă vechie**, comedie într-un act. —40.

Uray, I., **Calea Pocăinței**, tradusă și localizată de I. Vassiu. —.40.

Înviere...

În amintirea Adelinei O. Maior.

Cine nu pricepe, cine nu se entuziasmează în fața învierii naturii, în fiecare primăvară? Dela copiii cari aleargă „după fluturi, după flori“ până la moșneagul care iasă, sprijinindu-se pe cârja-i lucie, și se așează pe podmolul plin de soare dinaintea căsii, toți simțim înviorarea tainică și calduță, pe care ne-o aduce, nouă și firii întregi, învierea murmurului apelor, podoabelor câmpiilor bogate, învierea freamătului frunzelor crude.

În sărbătorirea aceasta strălucită, de soare, de lumină, de căldură, de adieri de vânt și de răpăitul ploilor mărunțele, se pare o crimă să nu se vindece tot ce e bolnav. O creangă de măr în grădină, uscată și neagră, un ciot găunos în pădure, turbură armonia acestei frumuseți a învierii. Omul harnic ia securea, și oțelul ce joacă 'n străluciri desprinde de trupul voinic și sănătos al copacului, uscătura. Și dupăcum verdeața strălucește tot mai învingătoare, pe câmpiile bogate, pe lunțile nesfârșite, pe dealurile îmbrăcate în păduri, crește nădejdea oamenilor, se 'nvioarează, îngruiată de amorțeala iernii grele, de amorțeala morții.

Dar, această înviere a firii, e nimic pe lângă învierea omului, a sufletului omenesc. Sufletul nostru doarme o mare parte din viață. Sufletul nostru e treaz de multeori numai întru cât e necesitat a conduce acea activitate omenească, care e de lipsă pentru susținerea vieții noastre animalice, materiale. Ne va plăcea un om, care cu multă chibzuință își va întocmi afacerile sale private, ne va plăcea un bun econom, un priceput meseriaș, un prevăzător intelectual. Dar nici când, prin

activitatea lor care privește numai partea materială a vieții, nu vor fi în stare aceștia toți să ne smulgă strigătul de admirare: „Ce mai om, Dumnezeuule!“ Ori cât am vrea noi să ne convingem, că aceste mici mărunțișuri ale vieții formează însași viața omenească, nu vom putea. Zadarnic vom cercă să privim numai pământul, să ne legăm de el și de toate lipsele lui, e în firea noastră ca cel puțin din când în când să ne ridicăm privirile sus, în înălțime.

Numai ochii cari privesc în înălțime, sunt adevărați ochi omenești. Numai sufletele cari pricep și se însuflețesc de lipsele superioare ale omului, de ideal, în toate formele lui, sunt în stare să pună în ochi strălucirea nemuritoare, adevărat omenească. Iar aceasta o pot face numai sufletele cari cunosc învierea.

Sufletul omenesc însă nu va învia — spre scopurile superioare ale omului — nici prin raza soarelui tânăr de primăvară, nici prin stropirea ploilor calduțe, nici prin adierea vânturilor pline de miresme.

Toate acestea vor învia în noi numai partea aceea, care samănă cu firea de afară. Gândiți-vă numai la viață. Chiar această sărbătoare de curățire și de reînnoire a firii, omul, tânărul mai ales e acela care-o necinstește. Când acelaș templu plin de claritate, care e în natură, ar trebui să fie și în pieptul nostru, se întâmplă ca cel dintâi frunziș de pădure, vergur și curat, să adăpostească o crimă a sensualității omenești, se 'ntâmplă ca verdele covor al ierbii de mătasă poaspătă să fie călcat de pași murdari.

Și de bună seamă, aici n'avem de-a face

cu suflete trecute prin înviere. Nu, sufletul omenesc nu învie la raza caldă a soarelui, la această rază învie instinctele noastre numai.

Sufletul omenesc învie la raza adevărului. Acest adevăr, hrana de toate zilele a omului adevărat, câți n'au cercat, Doamne, să-l scoată la iveală, să ni-l arete în toată măreția lui? Dar în fața nici unui adevăr descoperit și învățat de oameni, lumea nu s'a cutremurat așa de mult, deșteptată dintr'un greu somn, ca în fața adevărului propovăduit de Isus. Nici un alt adevăr omenimea nu l-a sorbit cu atâta sete, nu l-a îmbrățișat cu atâta patimă în curs de atâtea veacuri, ca adevărul vestit de Hristos mântuitorul. Și care-i adevărul vestit de Isus? E însuși El. „Eu sunt calea, adevărul și viața“. El s'a vestit lumii pe sine însuși, cu vorbele, cu faptele, cu viața, cu moartea și învierea sa.

Adevărul din care va învia deci sufletul omenesc, se va cuprinde în cuvintele, în faptele, în moartea și învierea lui Isus. În linii mari acest adevăr e: Vieața e luptă. Simburele acestei lupte e iubirea. Ținta acestei lupte e nemurirea.

Vieața e luptă. Luptă, înainte de toate cu noi înșine. Cu slăbiciunile, cu patimile vieții noastre. Un suflet va învia din convingerea că trebuie să calce în picioare râvna prea mare spre avere, spre mărire. Că trebuie să țină în frâu poftetele pe cari chiar mintea noastră ni le arată nevrednice de noi. Lupta cu noi înșine: cum se ridică vulturul în înălțimi amețitoare, bătându-și joc de pământ, așa să se ridice, în aer curat, învictor, sufletul nostru deasupra patimilor și slăbiciunilor. Lupta cu noi înșine: cum trece, cum urcă ostașul viteaz pe zidurile cetății străine, unde fâlfăie steagul dușman, cum urcă atins de săgeți, de limbile lăncilor străine, cari toate au de țintă să-l respingă, dar el, ars de dureri, înaintează mereu s'ajungă la fânta sa: luarea steagului, — așa sufletul omenesc, învingând, neluând în seamă durerea patimilor învinse, frânte, cari l-ar trage veșnic la pământ, să poată ajunge la câștigarea steagului învingerii noastre proprii. Lupta cu noi înșine: spălarea noastră de tot ce-i tină să rămână aurul limpede, curat: puterile și calitățile frumoase ale sufletului.

Dar lupta aceasta cu noi înșine trebuie să fie condusă de iubire. Simburele, motorul acestei lupte trebuie să fie iubirea. A-ți închide mâna și a nu o mai deschide până cresc unghiile prin carne, semn de luptă cu tine după principiile budhiste — e un act brutal, un act de tiranie împotriva firii noastre. Ieși învingător asupra patimilor, dar câștigă lupta aceasta mare domolind încetul cu încetul ce e rău în tine, nu crede că vei putea stârpi vreodată de tot, sau mai ales că vei putea stârpi curând, relele cari, multe, au bază organică în tine. „Care va rămâne statornic până în capăt, acela se va mântui“. Cine va purta lupta cu sine însuși neîntrerupt, până la moarte, acela va învinge.

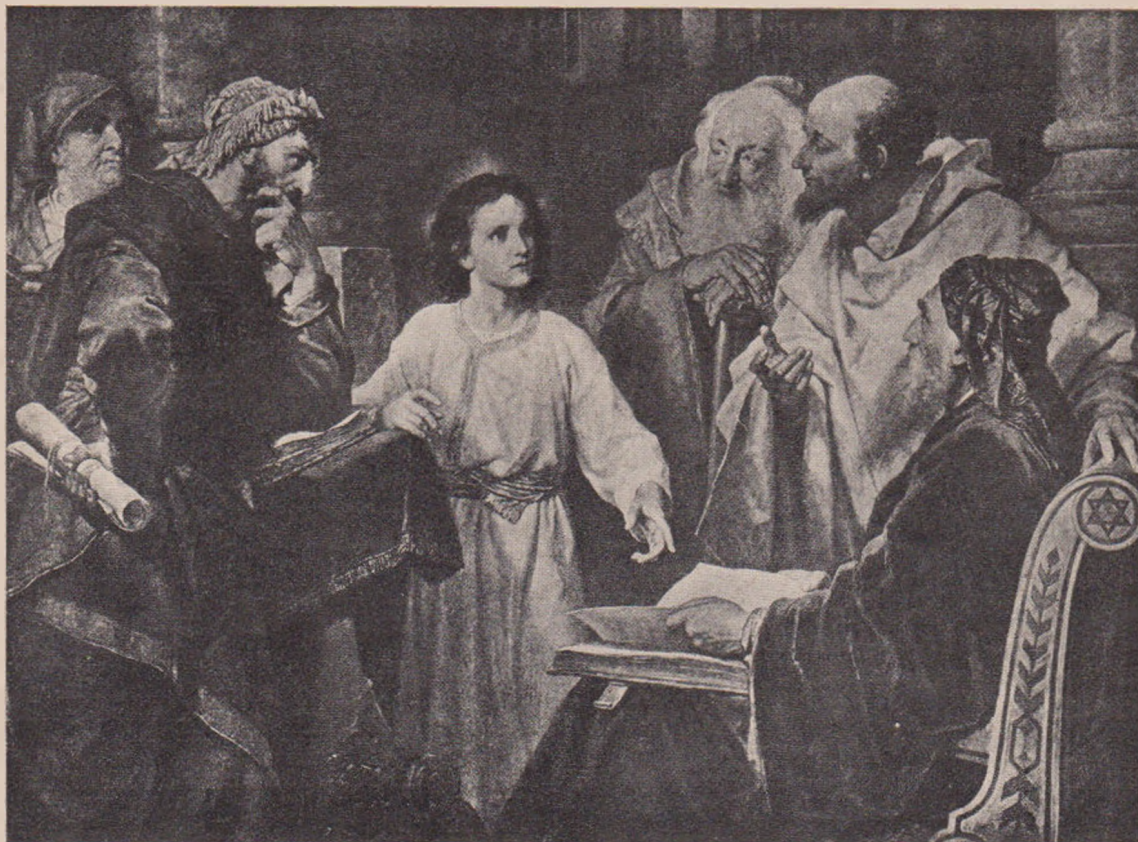
Vieața e luptă. Luptă cu lumea, cu deaproapele tău. Vei vedeă, trăind în lume, nedreptate, ură, răutate, toate patimile cari trăiesc în tine le vei descoperi și în semenii tăi. În aceeași clipă când ai început lupta împotriva ta, trebuie s'o începi și împotriva tuturor nedreptăților din lume. Și, dacă ești în luptă cu tine însuși, va trebui să începi lupta cu patimile semenilor tăi, chiar dacă n'ai voi: sufletul tău nu le va putea suferi. Nime n'a fost mare învingător de oameni prin mintea, prin sentimentele sale, care să nu se fi învins întâi pe sine, sau să fi fost cel puțin în luptă cu sineși. Și iarăși nu vom află în istorie vreun bărbat care și-a pus de țintă a vieții lui triumful sufletului său asupra omului inferior, care să nu fi cercat pe toate căile a însufleți și pe alții pentru acest drum al vieții.

Dar dacă în lupta cu noi înșine iubirea e așa de necesară, cu mult mai de lipsă va fi în lupta cu alții. Celce vrea să îndrepteze pe alții, și nu va avea o mare iubire, izvorită din o largă cunoaștere a semenilor săi, nu va isprăvi nimic. Isus a zis: „Învățați dela mine căci sunt blând și cu sufletul umil“. El, fiind blând și cu sufletul umil, a ridicat din întunerecul patimilor milioane de suflete, și le-a spălat strălucitoare.

Ceice nu pricep adevărul acesta vestit de Isus, spun că lupta cu noi și cu lumea n'are nici un sens, ba că e chiar împotriva demnității omenești. Ce-i mai neomenesc, spun ei, decât să omori în fașe toate aspirațiile vieții

omenești? Dar' nu cere adevărul lui Isus lupta împotriva a ce e bun în noi și în lume. Lumea, în învățătura creștină, e sinonim cu tot ce e înclinare și patimă rea. Când Isus vestește lupta împotriva lumii, vestește lupta împotriva tuturor anormalităților, a tuturor patimilor, cari fac din viața noastră viață animalică și nu rațională, omenească.

Rățiunea, intelectul, nimic nu plătește în viață, fără iubire. Rățiunea arată peste tot drumul bun, dar fără iubire drumul acela rămâne numai ca o dungă de lumină, pe care nu umblă nime, un drum rece și pustiu. Iubirea arată de multeori drumuri nouă, ne-bănuite de minte. Iubirea află deslegările cele mai ducătoare la scop. Iubirea lumi-

Hofmann: Isus în biserică.

Sâmburele întregii lupte, a întregii noastre vieți, e iubirea. Iubirea de tine, de semenii tăi, de tot ce-i însuflețit și chiar neînsuflețit în lume, și prin aceasta iubirea de Dumnezeu. „Așa a iubit Dumnezeu lumea, încât pe unul născut Fiul său nu l-a cruțat“. „Milă mi-e de popor“. „Iartă-ți-se păcatele, căci mult ai iubit“. „Dacă iubire nu am, nimica nu sunt“. Vieța lui Isus, e pilda cea mai strălucită a adevăratei iubiri: Când ai sufletul tău curat să-ți jertfești întreaga activitate pentru binele semenilor tăi, a lumii întregi. Să îmbrățișezi, să strângi la sânul tău întregul neam omenesc, ce suferă.

nează, încâlzește, dă putere, ridică din noroiu, „se face slugă tuturor“, ca pe toți să-i înalțe.

Adevărul vestit de Isus se încheie cu vestirea nemuririi. Chiar de n'ar fi spus El că aceasta-i ținta din urmă, după ce omul pleacă odată pe urmele vieții lui, simte că altă țintă nici nu poate fi, că altă răsplată nici n'ar fi vrednică de om.

Răsplată! Mai bine să nu folosim acest cuvânt. Oamenii din ziua de azi sunt atât de supra-oameni, încât spun că lor nu le trebuie nici o răsplată. Că dacă fac un bine, îl fac numai din acel imperativ categoric care-i spune că binele trebuie făcut. Că nu

așteaptă nici o răsplată de nicăiri. E curioasă aceasta generositățe modernă. Când tot ce faci, îndeplinești c'o țintă anumită, când din milioane de oameni abia afli sute cari să facă un pas în viață făr' a se gândi la rentabilitatea lui, iată-i deodată spunând, că cel mai înalt act omenesc, fapta bună, o fac pentru ea însași. Bine-ar fi să fie așa. Atunci fără să-și dee seama ar lucra din cea mai curată dragoste.

Totuși să nu-i zicem răsplată acestei nemuriri. Să-i zicem numai cerința cea mai elementară a sufletului nostru. Ei bine, adevărul lui Isus ne spune că această cerință elementară a sufletului nostru se va realiza. Taina acestei realizări nu ne-a spus-o, ne-a indicat-o numai prin moartea și învierea sa.

După ce cetim atâtea teorii științifice, atâtea probleme filozofice, cari azi sunt susținute, mâne sunt învinse de altele nouă, oare să nu fie priincios, ca noi, ca români și creștini, din când în când, să cetim, să ne gândim și la comorile ce le păstrează legea creștinească? Vă rog deci, iubii cetitori, cari nu veți crede că fac morală, fiind preot, vă rog să cercetați că poate învia un suflet omenesc din adevărul vestit de Isus: Că viața-i luptă, că simburele acestei lupte e iubirea, și ținta ei nemurirea?

Fi-va vreun suflet atât de întunecat de pa-

timi, în care resfrângându-se aceste adevăruri, să nu se cutremure spre o premenire nouă, luminoasă? Din parte-mi sunt convins, că numai un suflet nutrit din aceste adevăruri, va fi un suflet adevărat, viu și frumos. Numai într'un astfel de om vei putea deosebi totdeauna, în toate împrejurările vieții, activitatea omenească superioară.

Iar învierea unui suflet omenesc la această ploaie binefăcătoare a adevărului, e cu mult mai frumoasă, mai de admirat, decât învierea naturii primăvara.

În fața premenirii din natură cântă pasările, zburdă mieii, murmură izvoarele, aleargă copiii, și noi toți simțim fiori de plăcere. Înaintea activității unui suflet înviat însă lumea întreagă admiră, îngenunche și zice: Iată omul!

Și iată sărbătorile Învierii vin chiar în mijlocul firii înviate de primăvară. Vin Paștile cu sărbătorirea învierii sufletești, să se unească cu sărbătorirea învierii naturii și a tot ce-i în noi comun cu natura. Dacă natura-i un templu nou și curat, primăvara, așa să fie și omul întreg, cu trupul și sufletul, un templu neprihănit. Să nu se creadă că atunci omul, mintea omenească, cultura omenească n'ar mai da înainte. Am evoluă și mai repede încă, și am fi scutiți de multele anomalii morale, sociale și culturale, cari se răspândesc odată cu civilizația omenească. I. Agârbiceanu.

Isus pe cruce.

Îl istoviau, pe vârful de colină
Oțetul, lancea, spinii și amarul;
Pe brânci, soldații asvârleau cu zarul
Și-i împărțeau vestmintele 'n ruină.

Furtuna se opri. Iar luna plină
Albea în fund, urcând și ea Calvarul.
Pe fața *Lui*, mai albă decât varul
Cădeă ușor a razelor lumină.

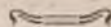
În ochii *Lui*, o boltă înstelată
Își răsfrângea seninul nesfârșit
În clipa când, svâcnind ca o săgeată,

O stea se spulberă în infinit...

.

O, steaua ce lucise altădată
În calea celor Trei din Răsărit!

Victor Eftimiu.

Tizian: Banul de dajdie.

Amintiri despre Bunea

de I. Paul.

Deși despre neuitatul Bunea, îndată ce a încetat din viață s'a scris și se scrie încă mult, neobișnuit de mult, deși se va fi spus despre el tot ce a făcut pentru neamul românesc prin munca sa de o viață de om; socotesc totuși, că amintirile unui prietin din copilărie și admirator al bărbatului A. Bunea nu vor fi cu totul fără interes și fără folos mai ales pentru inimile tinere și mințile fragede, cari spre a se oțeli pentru lupta grea, ce le așteaptă, au nevoie de pilde mari, de caractere de fier, pe a căror chip și asemănare să-și clădească sufletul. Sunt rari pildele acestea în vremile, prin cari trecem, vremi, în cari trăim în rău, ca în elementul nostru, de par'că nici nu ne mai mirăm de nemernicia soartei noastre. Bunea a fost una din aceste pilde rare, cu cari Dumnezeu știe când ne vom mai întâlni, și de aceea chiar prisosul despre caracterul și faptele sale, nu cred să fie fără oarecare folos.

Curios lucru, dar așa este din nenorocire! Nu știu din vina împrejurărilor, din neîndurarea celor ce nu ne iubesc, ori poate din pricina propriei noastre slăbiciuni ca neam, oamenii noștri mari din Ardeal și Ungaria, sunt mari nu atât prin ceace au făcut pentru neamul românesc, ci mai mult prin ceace chemați dela Dumnezeu au fost să facă și au putut să facă, dar n'au fost lăsați să facă de stăpânirile vitrege după vremi și de aceia dintre ai noștri, cari în mâna acestor stăpâniri s'au făcut coadă de topor în po-triva neamului, din care s'au născut. Unul din acești chemați și înzestrați de Dumnezeu, dar stânjinit de răutatea și nemernicia oamenilor, a fost și Bunea al nostru. Dacă cei mulți, cari au scris despre Bunea, au spus care, ce a știut despre ceace el a făcut pentru noi, eu am să arăt în aceste amintiri cu deosebire golul pe care Bunea chemat eră a-l umplea în viața neamului din zilele noastre.

I.

După mulți ani firește se părăsesc și se răresc amintirile, ca haina purtată, din care cu vremea se duce culorul, se duce și bă-

teala fir cu fir și nu mai rămâne decât urzeala, care se destramă și ea dela un timp, până ce nu mai e de purtat. Așa se aruncă la vechituri și la putrezeală și cele mai frumoase haine, cu cari se încălzește și se împodobește omul în viață. Aceasta e și soarta amintirilor, se descolorează, se răresc și se destramă și ele, încât par'că nici nu le-ai purtat vreodată.

Deși din amintirile din tinerețe despre prietenul Bunea, nu ni-a mai rămas decât urzeala, voi cercă totuși să o scap de peire convins fiind, că și destrămată așa cum e, multă căldură poate să dea sufletelor tinere a neamului nostru, bătute de atâtea vânturi potrivnice și reci ca ghiața.

Se zice, că ziua bună se cunoaște de dimineața, de aceea cred, că nu vor fi fără oarecare interes și câteva trăsături de caracter din viața de școlar în liceu a lui Bunea, pentru a se complectă portretul lui.

În anul școlar 1876/7 eram elev în clasa VIII a liceului din Blaj, când la începutul anului a venit Bunea dela liceul românesc din Brașov și s'a înscris în clasa VII-a. Eră un băiat bine legat și înalt, cam palid la față, musteața nici nu-i mijeă încă, cu fruntea proeminentă și largă, nasul cam pronunțat, ceea ce-i da o înfațișare energică, călcă cu așezământ pe talpa întregă (eră plin la talpă) și aveă mișcări domoale și măsurate de român chipzuit și tacticos. Ceace te izbea în înfațișarea lui erau ochii mari și bulbucăți, ochi innegurați de miop, cu privirea par'că întoarsă înlăuntru spre propriul suflet, nu înafară spre lumea aceasta. Eră îmbrăcat cu pantaloni cam scurți și surtuc de stofă mohorită, cam subțire și ponosita, dar curată, — domnișor în sfârșit, fiindcă mulți pe atunci, mai ales dela clasa VII în jos, purtau și haine țărănești, cioareci albi în cizme și surtuc negru peste cămașa albă. Curios însă, Bunea cu toate acestea dela început n'a fost socotit ca făcând parte dintre domnișorii cavaleri, cari făceau vizite la domnișoarele de grec și jucau polce pe la baluri, el a intrat numai decât în tabăra

țărănilor, „în nație“ cum se zicea pe atunci. De altfel nici nu eră tocmai comod să faci pe cavalerul, fiindcă te expunea să te iee d-l Moldovan, profesorul nostru de latinește la ochi, apoi ține-te. Te șfichiuiă cu zeflemele de-ți ardea pielea și „nația“ te luă în primire, încât lehamite de surtuc, de cravată, de polce și grecoalice.

În schimb Bunea n'a întrat cu totul nici în „nație“; el nu bea rachiu înroșit cu zăhar ars, nu luă parte la trânteli, nu luă parte nici măcar ca chibiț la ferbel, nu jucă călușerul și bătuta, nu făcea nici expedițiile obișnuite după struguri prin vii, după lemne de foc pe la poduri și iazuri, după ceapă și curechiu pe iarnă prin grădini, nici după găini, rețe și găște prin podurile și cotețele jidovilor. El ținea mijlocul între cele două tabere dușmane și nu arareori făcea pe arbitriul între ele, totdeauna căutând să facă pace. Nu eră vorbăreț, mai mult tăcea și ascultă, nu eră nici glumeț, dar râdea și el așa cu jumătate gura de glumele altora, de bătauși și buclucași se ferea. Și în clasă și prin oraș eră retras în sine, avea însă și el săracii lui, pe cari îi miluia regulat cu traduceri, teze și probleme. Noi băștinașii îl dovedeam cu limba latină și cu matematica, studii la cari am avut parte de profesori cu dar dela Dumnezeu, ca N. Solomon, I. Mărculeț și cu deosebire I. M. Moldovan, el însă ne bătea cu limba grecească, cu istoria și literatura românească, unde noi eram cam pedestri.

Cu tot paraponul, pe care îl aveam noi pe liceul din Brașov, pe care îl socoteam trădător și lăpădător de neam, fiindcă ținea parte „Junimei“ dela Iași și Convorbirilor Literare și combătea direcția latinistă a lui Cipariu, idolul nostru, cu toată superioritatea noastră de naționaliști intransigenți, n'aveam încotro, trebuim să-i recunoaștem lui Bunea, ce eră a lui, la istorie și literatură ne puneă cu botul pe labe. Dar o făcea aceasta fără paradă și fără cruzime, fără să caute ocazie de discuție și totdeauna cu simplitate și modest, încât ne lăsam bătuți, fără să simțim durerea umilinței. În schimb recunoștea și el ce eră al nostru, la matematică primea chiar ajutor dela unii, cu tot simțul lui de demnitate.

El se nimerise în o clasă cam mediocră, fără talente deosebite, nici în bine, nici în blestemății studențești și între colegii lui fruntași mai eră și unul pestriț la mațe, crescut cu linsul blidelor pe la seminar și pe la mesele profesorilor, care văxuind ciubotele domnului, îi dădea zimbând cu modestie, de i se vedeau gingiile și dinții lați, și câte o informație binevoitoare despre noi, despre centrele de ferbel, despre proprietarii de juxte, despre izvorul și numărul capetelor de găini, despre recoltele de struguri, varză etc., talent, care l-a și înălțat după multe merite la rangul de pedel al liceului. Firește, că lui Bunea nu prea îi venia îndămână în asemenea mediu, mai ales că fruntașul, viitor pedel, dela început îl luase în unghii și îi purta sâmbetele, simțind în el un rival de temut. Din această cauză în clasa lui, deși cuviincios, modest și povestitor cu toți colegii, chiar cu rivalul, nu s'a prea lipit de nici unul; după cât știu; trăia mai mult răsleț de ei. Deși la liceul din Blaj pe atunci eră un spirit foarte aristocratic, — poate din cauza sărăciei obștești, — deși nu prea se coboră unul din o clasă superioară la prietenia unuia din o clasă inferioară, cu toate acestea, nu știu cum s'a făcut, dar Bunea a legat prietenie cu mai mulți din clasa noastră. Între aceștia a fost și scriitorul acestor amintiri. Deși inferior nouă cu o clasă, ceea ce făcea cât o eternitate pe atunci, cu toate acestea îl socoteam ca pe unul de ai noștri și îl primiam până și în comploturile clasei. Deși eră o mare onoare aceasta pentru el, Bunea nici nu abuză de ea, nici nu paradă cu ea, cum se întâmplă în asemenea cazuri. Prima și purta această distincțiune cu simplitatea lui obișnuită.

Erau între noi unii, nu totdeauna fruntași la clasificăție, cu însemnate talente literare și științifice, poeți, nuveliști, declamatori, chiar istorici, cari purtau părul mare și buclat cu neglijență, iar alții naționaliști intransigenți, cari erau în acelaș timp și cei mai tari de virtute, cei mai mulți făcând parte din „nație“. Cu cei dintâi eră primejdios să te rischezi la discuție, iar cu cei din urmă la harță, căci obișnuit rămâneai bătut măr, sufletește ori trupește. Aveam chiar autorități nediscutate

în aceste două branșe ale activității naționale. Numai sub protecția lor eră chip de trăit, protecție, pe care cei mai cu stare și-o agonisau cu țigări, iar calicimea cu traduceri, teze și probleme de matematică, cu cari d-l Moldovan și răposatul Mărculeț ne rupeă pielea, nu alta. Curios, — dar așa sunt contrastele în firea omenească — aceste autorități recunoscute și temute de noi toți, când

Dürer: Cap de Crist.

erau scoase la lecție, steteau ca mielul, lăsând mâinile și ochii în jos, când Mărculeț se asprea la ei, ori d-l Moldovan îi luă la șfichiuri și zeflemele, cari pârjoleau obrazul și rămâneau în gura satului.

Ei bine, Bunea deși nu căută protecția acestor autorități, nu știu cum se făcea, dar o avea pe deplin; nu țin minte să fi luat vreă bătaie dela ele nici intelectuală, nici fizică. Poate fiindcă nu eră țațoș de felul lui, nici javră de gură.

Numai el putea discuta cu autoritățile pe picior de pace și nu arareori izbutea să le înduplece la părerea lui, așa cu duhul blân-deșei.

Terenul nostru de luptă literară și câteodată chiar fizică eră o societate de lectură, unde aveam o bibliotecă a noastră și o re-

vistă literară, beletristică, cum îi ziceam noi pe atunci, la care colaborau talentele noastre mari, cu deosebire poezii lirici de nuanță erotică și națională și pe care o scria un artist caligraf, editorul nostru. Aici la ședințe se țineau discursuri parlamentare, în care se distingeau viitorii bărbați politici în materie de alegeri în comitet și de administrație, iar poezii țineau discursuri academice în materie literară; nu arareori se țineau chiar catilinare, în care se dedea vot de blam vicepreședintelui sau comitetului întreg, — de președinte nu se legau oratorii, fiindcă eră un domn profesor, cam colțos. Catilinarele se sfârșeau din când în când cu intervenirea „nației“, a autorităților naționale, cari încheiau lupta și evacua sala cu brachiul și criticele literare, când se făceau asupra vreunui poet mai de forță se sfârșeau adeseori cu argumente grele la adresa criticului; eră grea meseria de critic, ea cerea multă virtute fizică. Poezii noștri nu sufereau, ca criticii să trăească în săul lor și să mai fie și obraznici, cum se întâmplă la revistele noastre literare de azi. Moravurile literare erau mai severe.

Bunea n'avea sârmanul nici talent de poet, nici virtute de critic, nici presemne fericite de bărbat politic. El nu prea scria la revista beletristică, nici parte activă la discuții nu prea luă, deși dela început a fost ales vicebibliotecar, funcție cuvenită clasei a VII-a. Scriitorul acestor amintiri eră bibliotecar, funcție cuvenită clasei a VIII-a. Astfel am făcut cunoștință cu Bunea, ca șef al lui, cunoștință, care repede s'a prefăcut în prietenie, în una din acele prietenii rari, cari țin toată vieața. Deosebirea de rang repede s'a prefăcut și ea în egalitate, fraternitate etc., etc. Două gusturi comune ne apropiiau, simpatia pentru direcția Convorbirilor Literare și pentru scriitorii din Junimea, ceace la Blaj pe atuncea eră o adevărată trădare de neam, și dorința de a învăța limba franceză. Bunea prinsese câteva buchi franțuzești dela Brașov, nu mai țin minte dela cine, iar eu învășasem singur o leacă de pe o gramatică de Ahn, un Telemaque și un dicționar francez-unguresc, pentru care dădusem un pachet de tutun „inlander“ de 32 cr. unui domnișor; D-zeu știe de unde le aveă, fiindcă în Blaj numai

trei savanți, noi doi și Cipariu, ne îndeletniceam cu limba franceză. Și eră un însemnat titlu de glorie acesta, pentru care eram învidiați de mulți. Ce, par'că eu n'aș putea învăța franțuzește, dacă aș vrea? ne zicea odată un poet. Așa am tradus amândoi cu dicționarul cel unguresc întreg Telemaque în bibliotecă, în bercul de peste Târnava și în grădina Podului. El mă puneă la cale cu pronunția corectă, iar eu îi tâlmăceam cuvintele ungurești din dicționar, fiindcă el pe atunci nu știă aproape nimic ungurește. La Brașov nu creștea pe atunci buruiana aceasta. Nu mai gustasem noi în vieață frumuseți literare, ca cele din Telemaque și nici nu bănuisem noi asemenea desfătări sufletești. Pasagii, cari ne plăceau le învățam pe de rost și Bunea le recită cu ochii împăienjiniți și cu glas înecat de emoție. De câteori ne întâlneam, până și acum spre toamna vieții, a doua vorbă a lui Bunea eră „Telemaque“, „îți mai aduci aminte de Telemaque al nostru?“

Cum spuneam Bunea nu făcea parte din autorii noștri, dar eră în schimb un consumator nesăturat de literatură. Dintre genurile literare romanul eră cel mai gustat printre noi. Se cetea cu furie Cavalerii nopții, Contele de Monte Cristo, Cei trei muschetari, Jidovul rătăcitor, traduceri proaste din franțuzește și cu deosebire Noptile Carpatine ale lui Drăgescu. Dintre reviste „Familia“ lui Vulcan aveă mai multă trecere, fiindcă unii din poeții noștri isbuteau câteodată să strecoare în ea, chiar câte-o poezie originală dedicată la două inițiale, ceeace stârnea multă rivalitate între talentele noastre de primul rang. Luat de curent, îmi aduc aminte, că și Bunea s'a apucat odată să cetească Noptile Carpatine; s'a luptat cu ele până aproape de mijloc, dar a dat cinstea pe rușine, nu le-a putut dovedi.

— „Dracu să mă iee, îmi zicea el, punând cartea la loc în bibliotecă, să vede că n'am cap pentru literatura națională, mă toropește“. Și spuneă fleacuri Bunea, fiindcă citiă și literatura națională, știă pe de rost tot ce e de seamă din Alexandrescu, Alexandri și chiar din Bolintineanu, citiă cu patimă Convorbirile Literare, până și poșta redacției. El a adus în Blaj pe Eminescu, Creangă, Caragiale,

Slavici, Gane, Naum, Șerbănescu, etc., pe cari a învățat să-i aprecieze dela vestitul profesor de limba și literatura română dela Brașov, repausatul Popea. Atât numai că, afară de mine, care m'am dat repede învins, nu-mi aduc aminte, să fi putut converti pe vreun alt naționalist intransigent dintre noi, încât repede a trebuit să renunțe la încercarea de convertire și depravare a gustului estetic.

Guido Reni: Ecce Homo.

Mult au contribuit, firește, la acest nesucces a lui Bunea și principiile rigide ale profesorului nostru de literatura română.

Îmi aduc aminte, că noi tăiam foile numărului din Convorbiri Literare proaspăt sosit, și noi îl așezam la colecție, unde poate și acum se odihnește, de nu-l vor fi ros șoarecii. De nu cumva se va fi stricat lumea și la Blaj, de atunci încoace.

Nu știu cum se pripășise în biblioteca noastră și un exemplar din Copii de pe Natură a lui Iacob Negruzzi, fiindcă, cum spuneam, Junimiștii erau boicotați în cercul nostru literar. Odată unul din poeții noștri, care în fiecare săptămână scotea câte 6-7 volume dela bibliotecă, — deși, cavalier fiind, eră continuu reclamat de vizite, încât D-zeu

știe când le cetia, — aducând îndărăt cărțile citite, între altele îi dă lui Bunea și Copii de pe natură zicându-i: — Vezi, asta e carte mă, ce mai umbli tu cu Junimiștii tăi? — Ce carte, întrebă Bunea intrigat? — Copii de pe natură, răspuse poetul, accentuând pe *i* în cuvântul „Copii“. — Nu se rostește „Copii“, ci „Cōpii“ cu accentul pe *o* și autorul Iacob Negruzzi e cel mai încânit Junimist, e însuși redactorul Convorbirilor Literare, scuipă-ți în sân și fă-ți cruce, răspuse Bunea serios, fără să zimbească măcar; atâta respect purtă pentru poet.

— Cum se poate? — Iacă așa, păcat că te-ai spurcat cu ea citind-o. — Poetul scârbit plecă repede, iar Bunea cel serios se ținea de pânțec și râdea de se strică.

Noi băștinașii fiind stâlpi neîncovăiați ai curentului latinist, în materie de istorie eram partizani ai lui Șincai, Petru Maior și Clain, pe cari veșnic îi aveam în gură și în condeiu, chiar și în operele noastre poetice. Aveam și istorici printre noi cum spuneam, cari fiind in-ași (feciori în casă) la profesori și locuind vara în lemnăriile liceului, erau mai aproape de biblioteca liceului, de profesori și prin urmare de știința însăși, încât aceștia se înălțaseră cu un grad peste mulțime, trecuseră dela poezie la istorie. Ei bine, nu numai istoricii dar și poeții, ba chiar poporul de rând, „nația“, își făcea o datorie de conștiință de a scoate de 3—4 ori pe an dela bibliotecă cronica lui Șincai și istoria lui Petru Maior și de a le duce acasă la gazdă. Ba unii le purtau subsuoară chiar și la câmp, când ne duceam să jucăm mingeă sau cotca, cum se ziceă. Se puteă ceva mai impozant, decât un poet sau o „nație“ cu cronica lui Șincai subsuoară? Numai cavalerii nu erau molipsiți de această slăbiciune.

În această privință și Bunea ar fi putut trece între cavaleri, fiindcă n'avea obiceiul de a se pându cu cronica subsuoară. El citea mult în bibliotecă, fiindcă la gazdă ședeau mulți și eră totdeauna gălăgie, bătaie, cântec, călușar și chef cu rachiu, cum se întâmplă în centrele culturale, cam în felul centrului cultural din Fălticeni, pe care îl zgrăvește proclerul de Creangă. De pe

atunci încă își dăduse Bunea în petec. Citea încet dar cu pasiune pe cronicarii lui Coggălniceanu, pe Aron Florian, iar pe Șincai și Maior nu știu dacă „poeții“, „nația“ și „istoricii“ noștri îi gustau sau nu, dar Bunea știu că pe ei cloceă neconținut.

Ai noștri când colaborau la revista beletristică, sau scrieau teze, „ocupăciuni“, cum le ziceam noi și profesorii noștri, întrebuițau ortografia etimologică a lui Cipariu se înțelege, limba literară împodobită cu latinisme date pe calapod românesc, ca „constituciune“, „direpciune“ etc. iar stilul eră aprins cu figuri, cu rachete în toate fețele curcubeului. Numai așa ne impuneam „domnului“ și opiniei publice. Bunea scieă și el cu ortografia oficială în compozițiile de clasă, sau compusăciuni, cum le ziceam noi pe limba noastră, dar se cam încurcă; se tânguia, că domnul îi subliniază vorbe ca „iepure“ „iert“, etc., nu știă nenorocitul, că nu se zice „iepure“ ci „liepore“, nu „iert“ ci „liert“, și așa mai departe.

La neologisme latinești cu suman românesc și la stil bengal nu voiă să se deo odată cu capul, cu toată desaprobară „domnului“ și disprețul Parnasului nostru. Eră încăpăținat Bunea, Oltean gros în ceafă, și așa a rămas cât a trăit.

Unde ar fi ajuns Bunea, dacă nu-l înzestră Dumnezeu cu acest cusur nenorocit? Doi oameni am cunoscut în Blaj pățimași de cusurul încăpăținării, pe d-l Moldovan și pe Bunea, amândoi croiți de Dumnezeu pentru cărja de păstor, dar amândoi rămași îndărătul altora mai elastici, din pricina îndărătniciei lor. De, cine strică? dacă nu te ajuți singur, nici Dumnezeu nu te ajută, măcar că lui îi slujești.

Dar să lăsăm vorba asta, că prea e nu știu cum.

Cum ziceam, stilul bengal și limba cu po-doabe nu-i suferiau lui Bunea. El iubiă și în stil ca și în toată înfățișarea și maniera sa simplitatea și cumpătul. — „Poeții aștia ai noștri, ziceă el, se tem de simplu, ca cănele turbat de apă rece“. Sfârșitul, a fost firește, că trebuia să se mulțumească cu nota, sau calculul, cum îi ziceam noi, mulțumitor, în loc de foarte mulțumitor pe com-

pusăciuni și în opinia publică să treacă drept un muncitor fără talent.

Din generațiile trecute ale liceului, generații învăluite în o aureolă de glorie, rămăsese obiceiul, ca pe lângă numele părintesc, fiecare student, care se respectă, intrând în clasa a VII-a să-și iee și un nume istoric sonor, cu preferință roman, pe care îl trecea în cărțile sale de vizită și pe cărți și caete de școală. Unii mai precoci începeau chiar din clasa a VI-a cu asemenea cărți de vizită. Unii mai răsăriți își puneau chiar mai multe porecle de acestea. Mult disputat eră mai ales numele unui fost elev al liceului, ajuns poet de renume, care publicase un volumaș de poezii, iscălit Brut Catone Horia. Pentru numele acesta se întâmplau certe, poate chiar bătăi, până ce puneă stăpânire pe el cel mai tare din toți, care apoi imediat își comandă cărți de vizită astfel concepute: „Ioane Sacara (săcară) alias Brut Catone Horia, studinte gimnazial superior în Blasiu“. Asemenea nume de războiu sau literare erau cu duimul în revista beletristică și săpate pe băncile și grinziile salelor de clasă ale liceului. Poate și acum vor mai fi pe grinzi, de nu le vor fi ros carii. Bunea nici în această privință nu s'a putut aclimată, deși n'avea decât să se iscălească August în loc de Augustin, pentru a se face și el mai roman o leacă, ca toți ceilalți. Îmi aduc aminte că unul care venise cu mustețe până la urechi din armată unde ajunsese strajameșter (sergent) și care trecea și el printre istoricii noștri, fiindcă se aciuse și el prin lemnăriile profesorilor în o toamnă, își pusese pe carta de vizită numele „Tit Liviu Vladimirescu“. Despre Tit Liviu știă și el, că a fost un istoric roman, fiindcă luase secunde dela d-l Moldovan pentru tâlmăcirea și tâlcuirea acestui autor, dar el doriă să-și pună la titluri și unul istoric românesc mai sonor. Astfel se adresă lui Bunea, care i s'a părut mai de omenie între noi toți, ca să-i recomande unul. Bunea i-a recomandat pe istoricul Vladimirescu, fiindcă Costin, Ureche etc. erau prea banali, prea scurți și nu umpleau gura la rostire. Și l-a purtat strajameșterul cu demnitate fără nici un inconvenient până la sfârșitul carierii de studinte și istoric.

Bunea învăță ușor, nici nu-l prea vedeai cu cărți de școală în mână, încât aveă timp destul de cetit, dar țin minte, că de un studiu se tânguia, că îi vine greu de tot și acesta eră religiunea. Cine ar fi zis, că va ieși din el preotul care a ieșit?

Întru adevăr el fiind unit învăță pe o carte mare scrisă de repausatul canonic Dr. Ioan Rațiu, cu o limbă atât de latinizată și cu un stil atât de savant, încât bietul Bunea asudă numai uitându-se la ea. El mă invidia pe mine, care fiind neunit urmam cursul de religie la popa din Lupu, dela care pentru o pițulă și tăbac de trei crețari scoteam un „foarte mulțumitor“ fără să fi văzut carte sau popă în ochi, decât la examen de două ori pe an. Când îl chemam în grădina Podului, ori la Târnava, el îmi zicea cu pismă: „Îți e ușor ție, că tu n'ai religiune ca mine“. Numai din pricina religiunei nu călcă a popă de pe atunci, fiindcă încolo aveă toate daturile cerute unui preot de seamă, seriozitatea, blândeța, bunătatea, graiul convingător, distincțiune și simplitate în mișcări, în maniere și vorbe și un fond sufletesc de o adâncă onestitate, caracter de fier, neînduplecat de nici un farmec deșert.

De ori câte exagerații și idei fixe suferia spiritul public din Blaj și prin urmare și educația și instrucția elevilor din liceu, intrasigența și mândria națională eră însă în aer la Blaj, poate din cauză că piatra libertății eră așa de aproape. Deși profesorii noștri, de aproape supraveghiați de autoritățile ungurești, nu îndrăzneau niciodată să aprindă în noi sentimentul național cu cuvântul, simțiam însă, că și în ei fierbe acest sentiment, ca și în noi.

La Blaj până și Grecii erau în stare să verse sânge de dragul mândriei naționale; prindeau și ei dela studenți pe lângă pânea, pe care le-o ștergeau de prin lăzi și câte o vorbă, care aprindea inima în ei. — Elevii din Blaj intransigenți rămân toată vieța lor și mai rar au putut arcăni Ungurii dintre ei câte un trădător sau un așa zis moderat. Din „nație“ nici vorbă să prindă, — nu faci din coadă de câne sătă de mătasă — chiar dintre poeți și istorici nu, deși aceștia aveau vederi mai largi. Puținii moderați s'au recrutat

dacă s'au recrutat, numai din-domnișorii cavaleri, sau din câte o „nație“ cu ambiția de a deveni cavaler. O „nație“ îmi aduc aminte, că după ce și-a lăpădat portul românesc, în o iarnă a învățat, al dracului, să joace polce să converseze cu domnișoarele de grec, pe cari le pândea și le petrecea pe străzi, ceea ce era o mare onoare, — ba chiar să mănânce cu mâna stângă. Ce nu poate omul de talent? E singura „nație“ cavalerizată, de altfel, despre care am aflat, că a devenit moderat. Domnișorii mai elastici din cauza unei bune educații în familie, se mai dau după păr. Astfel, domnișorul dela care cumpărașem eu cărțile franțuzești cu un pachet de tutun, fiu de notarăș în un oraș, a cărui mamă nu știă o vorbă ungurească, după ce a ajuns cu chiu cu vai funcționar la tribunal (fiindcă nu prea era nu știu ce lumânare), aud că a luat în căsătorie pe o ungueroaică, numai cu o treaptă mai sus în rang decât personalul de serviciu, dar ce e drept urâtă de mama focului și săracă ca un șoarece de biserică, cum zic Nemții. Tot mai cu preț, mi-a vândut mie cărțile franțuzești, de cât sufletul la unguri. Domnișorul acesta, de altfel „still, dumm und gefrässig“ astăzi se furișează pe după colțuri, când e amenințat să întâlnească pe

un român cunoscut pe stradă, în casa lui vorbește numai ungurește, copiii îi zic „Tata“, cu a neaccentuat unguresc, și nu știu o vorbă românească. În schimb e judecător de tribunal; — mare dihanie! Iată de ce par'că aveă oarecare dreptate d-l Moldovan când luă la șfichiuri pe cavalerii noștri. Dar să lăsăm și vorba asta, că iarăși e nu știu cum.

Nu știu ce va fi profitat Bunea din liceul din Blaj, dar intransigența lui de român adevărat, fără nici o îndoială de acolo a luat-o, și între multele lui calități frumoase această intransigență îndârjită, par'că le-a întrecut pe toate. Această sămânță, care numai la Blaj crește pe vremea aceea cu bobul plin, a căzut în sufletul lui Bunea pe un pământ roditor, unde a aruncat rădăcini adânci. Bun a fost și pământul, dar bună și sămânța. Dumnezeu să întărească zidurile liceului din Blaj, ca să dăinuiască cât stâncile din munții Carpați!

Ia te uită, ce-ți e omul, dacă îmbătrânește, să ia după amintirile din copilărie, să înduioșează lesne și devine vorbăreț. Așa și eu, luându-mă cu vorba despre neuitatul Bunea și despre Blaj, mă trezesc cu o lacrămă pe hârtie și cu vorba cine știe unde.

(Va urmă.)

Cu dorul.

Așa se trece 'ndurerata clipă
În rostul unui traiu cu-atâta jele
Și-mi întrupează 'n strâmta ei ființă
Atâta dor — și-atâtea gânduri grele.

Înduioșat, îmi vine 'n minte iară
Sclipirea mândr'a razelor de lună
Și Murășul cu spume argintate
Și freamătul pădurilor ce sună.

Și-așa mă duce, duce dorul tainic
Tăcutul dor al dragostelor mele;
Copilul visător și blând sunt iarăș —
Mă mângăi cu cântările-mi de jele

Și simt ceva — că dragostea mă cearcă,
Și-mi vine-o clipă fermecată iară
De șoapta blând'a dragostii duioase,
De amintirea zilelor de vară.

Mi-așa de drag când dragostea mă prinde —
În lumea ei duios mă poartă dorul...
Am îndrăgit melancolia iară
Și are gândul unde-și duce sborul.

Oct. Lupeanu-Rusmin.

Sfărâmături.

1.

Durerile le-am dat uitării
Din amăgiri mi-am făcut pas,
Și iată-mă pe malul mării
Ascult l-al valurilor glas.
Corăbii vin și pleacă 'ntr'una
S'aude-al debarcării svon
Din ape se ridică luna
Împărăteasă fără tron.
Pe valuri și pe vălurele
Revarsă aur-i topit
Ca să le-adoarmă și pe ele
Și iată-le c'au adormit.

2.

Din lacrimi și din jale
Mi-am împletit colan,
Dar cântecile tale
Mi-au arătat liman
Că 'n vraja de cuvinte
Și 'n armonia lor
Aducerile-aminte
Se clatină și mor.

3.

Tu, casă veche ce te areți
Sub bolți la cotitură
Cu 'ngălbeniții tăi păreți
Cu teii 'n bătătură.
În umbra voastră arbori sfinți
De lume n'aveam știre,
Iubiam surori, iubiam părinți

Visam doritul mire.

Aveam un frate, cel mai drag
Și cel mai mic din rând...
La ce mi-ați pus în mâni toiag
De l-am lăsat plângând.
S'aude-o doină dinspre lunci
Amarnic plâns mă 'nneacă...
Cât de bogată-am fost atunci
Când mă credeam săracă.

4.

Pentru ce-ați făcut să 'nvie
Raiul ce l-aș fi avut —
Cu norocul meu pierdut
Poezie, poezie.
M'a răpit a vieții vraje
Dar m'a frânt al vieții greu...
Casă veche 'n pragul tău
Cum de n'am rămas de straje?

5.

Ascultă, glas de fluier inchepe-a tremură
O rugă credincioasă departe undeva —
Cu glas din altă lume duios și trăgănat
Un cântec îi răspunde pe vale dinspre sat.
Se pare că-i un tremur, se pare că-i un dor,
O jale și-o durere în plângerile lor.
Se duc spre-aceeaș țintă pe-a dorului câmpii
Și cine știe unde pe culmi s'or întâlni.
Va tremură din fluier cântarea tot mai lin
Și doina trăgănată va rămâneă suspin.

6.

Dă-mi mâna iute c'a 'nserat,
E drumul lung, pustiu,
Corăbierii s'au culcat
Și e departe până 'n sat
Nici drumul nu-l mai știu.

— N'ai teamă, voi pluti ușor.
Un vis fără suspine,
Un fluture strălucitor,
O rândunea căzută 'n sbor,
Un fulg pe lângă tine.

Dă-mi mâna, norii sunt de foc
Și marea se despică,
Corăbierii stau în loc
Înmărmuriți de frică.

— N'ai teamă, vântul va cântă,
Catargu-i va fi strună,
N'ai teamă, ne vom legăna
Pe valuri împreună.

Viscolul dacă va veni
Corabia s'apuce
Îmbrățișați ne va găsi —
Îmbrățișați ne-a duce.

Maria Cunțan.

Sonet.

Alan-Kardek.

Au fost cândva p'acea temple, case
Și ochi frumoși ascunși printre perdele...
Pe turnuri gângurit de turturele...
Dar astăzi, vai, nimic nu mai rămase!

În locul violetelor zorele
Doar iedera mai crește pe terase,
Doar lilioci cu aripi de mătase
Mai sboară azi, în loc de rândunele...

Ca suflete din gloria trecută
S'abat în stol pe vechile ruine
Și sombrele terase le sărută.

Iar iedera își mișcă frunza mută
Vibrând prelung în noaptea care vine
Umplând Cetatea-Moartă de suspine...

Victor Eftimiu.

La „Congresul profesorilor români“.

Idea ținerii unui congres al profesorilor români e cu mult mai veche, decum a arătat d-l G. Precup în numărul din urmă al „Luceafărului“. Ea a preocupat mai întâi mintea unui însuflețit profesor de limba românească dela gimnaziul din Sătmar sau Satu-mare, cum i se zicea până înainte cu vreo treizeci de ani.

Între anii 1850—60 se întrodusesese limba română în mai multe gimnazii ungurești din

și mai târziu în 6 ore, pe cari Români erau obligați a le ascultă (2 în gimnaziul inferior și 4 în cel superior). La 21 Octomvrie 1861 consiliul locotenențial regesc declară gimnaziul de școală mixtă, în care limba românească are să servească drept limbă auxiliară, ceea ce face ca direcțiunea gimnaziului să înainteze o remonstrație, la care e silită însă a adauge și „Opinia separată“, foarte bine documentată, a preotului și profesorului Bran.

Scriind despre toate acestea o amănunțită dare de seamă (Amicul Școalei, Sibiu, 1862, pag. 99—101 și 109 până 112) Bran ajunge să-și puie și întrebarea: „după care plan și cu ce rezultat se propune limba română în gimnaziile din Ungaria și Transilvania?“ „Asta nime nu o a întreat dela noi — zice el —, nici binefăcătorii dela cari sau prin cari avem puținca remunerațiune, nici Suveranul nostru în privința limbei materne: Națiunea, în a cărei interes ne sacrificăm. Dar acum — continuă Bran — a sosit timpul ca în locul nepăsării acesteia, care mai mult nu se

Comitetul Reuniunii sodalilor români din Sibiu:

D. Axente, I. Stanciu, St. Duca, I. Marcu, G. Poponea, N. Stoica, I. Părău, N. Roșca, I. Miha, Z. Aron, V. Tordășianu, F. Cruciță, I. Ișan.

țară. Între acestea eră și gimnaziul din Sătmar pe care îl cercetau câte 70—80 de elevi români. Până la 1857 vieța intelectuală a Românilor din acest oraș eră cu totul ungrească; însuș preotul celor vreo 2000 de parohieni gr.-cat. eră necunoscător al limbei credincioșilor săi, căroră în curs de două decenii li-a predicat în biserică exclusiv ungrește. Când acest preot trece la anul 1857 în calitate de canonic la capitulul nou inființatei episcopii din Gherla, preot gr.-cat. ajunge un tânăr Român de inimă P. Bran, care și-a propus încă dela început chemarea la conștiință și la cultură națională a Românilor sătmăreni. Sprijinit de luminatul episcop al Gherlei, I. Alexi, el isbutește a introduce limba română și în gimnaziul catolic din Sătmar, la început în 2 ore pe săptămână, apoi în 4

poate suferi, să pășască la mijloc energica părtinire a intereselor naționale bine cumpănite și în meritul acesta. Mijloacele conducătoare la scopul acesta ar fi: congregațiunile învățătoarești. În acestea ar aveă ocaziune respectivii profesori de limba română dela toate instituttele, sub presidenția s. e. a unui dintre directorii gimnaziilor românești, în toată vacațiunea a-și comunică experiențele, ideile, opiniunile și convingerile sale despre așezarea unui plan general, care ar fi să se observe peste tot — cu modificațiunile ici sau colea recerute de împrejurări, despre cărțile cari ar fi să se întrebuințeze... cu un cuvânt despre mijloacele prin cari s'ar putea mai ușor înaintă învățarea limbei românești în gimnazii. Congregațiunile acesteia, și până când s'ar organiza peste tot starea învăță-

mântului la noi și s'ar ridică institute naționale proprii mai înalte, ar avea înalta misiune de a cere seamă dela fiecare: ce se cuprinde cu treaba instituțiunii, cum s'a neguțătorit? și cât a dobândit cu talanții ce i-au fost încredințați spre scopul acesta salutar?... În fine congregațiunile acestea ar fi chemate de a se consultă despre modurile prin cari profesoriile de limba română — care în multe gimnazii depind numai dela bunăvoință, care ușor poate degeneră în capriciu, a unora și altora — s'ar putea așeză pe un fundament statornic, prin urmare de a păși în numele națiunii la un fel de învoială cu Înaltul Guvern spre folosul și onoarea națiunii. Congregațiunile acestea deci nu se pot destul recomandă în considerațiunea și părtinirea respectivilor“.

Propunerile acestea a celui dintâi profesor de românește din Sătmar răspundeau unei necesități culturale absolut simțite: aproape pe neașteptate se introdusese limba românească în mai multe școli secundare de unde până aci eră ignorată, și se făceau pregătiri ca în curând să se chieame la viață chiar mai multe gimnazii și școli reale cu totul românești. „Ordinațiunea de curte“ dela 21 Octomvrie 1861 publică hotărîrea, că limba românească e introdusă ca limbă de propunere pe lângă cea ungurească, nemțească sau rutenească, în afară de gimnaziul din Sătmar și în cele din Lugoj, Baia-mare, Arad, Timișoara și Sighetul-Marmației, (Telegraful Român, 1862, pag. 11). Ca obiect de învățământ limba română mai eră introdusă și în gimnaziile din Oradea-mare, Sibiu și Brașov. Preparandia din Deva aveă până la 1874, trei clase (din patru) în cari limba românească eră limbă de propunere aproape la toate materiile pentru toți elevii români. Pe atunci mai există și preparandia românească din Năsăud și, la 1862, se înființase una la Sighetul-Marmației (Telegr. Rom. 1862, 28 Ianuarie). Tot atunci se făceau pregătiri pentru deschiderea gimnaziului din Năsăud, unde eră vorba să se deschidă și o școală reală, de care se mai hotărîse să se ridice una și în Rășinari (Amic. Școl. 1860, pag. 356). Apoi se pregăteă încetul cu încetul, ridicarea unui gimnaziu în

Munții-apuseni, și a câte unuia în Lugoj, (Amicul Școalei 1862, pag. 262 și Tel. Rom. 1862, pag. 140 și 164—5), Arad (Ludimagister, Reșița, 1886, pag. 6), Seini [comit. Sătmarului], (Amic. Șc. 1861, pag. 308 - 9 și 1862, pag. 95) și Olpret [comit. Solnocului], (Am. Șc. 1861, pag. 387), pentru cari se făcuseră pașii necesari și se strânsesă și oarecari fonduri. Eră o epocă de triumf pentru până aci înăbușita limbă românească.

Casa Reuniunii sodalilor români din Sibiu:
Vederea din stradă (fațada).

Păcat, însă, că pe acea vreme eram prea puțin pregătiți pentru a putea exploata momentul. Ne lipsiau oamenii cu pregătire cari să se fi apucat de lucru pretutindeni unde timpul și împrejurările permiteau să se facă ceeace azi nu mai permit. În unele școli nu se putea propune limba românească, fiindcă nu eră cine să o propună. Așa d. e. în Arad, deși conform legii limba română ar fi trebuit să intre în drepturile sale, aceasta nu s'a făcut, deoarece direcțiunea gimnaziului ziceă că „nu are indivizi“ (Telegraful Român, 4 Martie 1862). Și și printr'alte școli, D-zeu știe cum se va fi propus românește, din lipsa de oameni și din lipsa de pregătiri. Nu trebuie uitat că în afară de asta nu prea existau nici manuale de limba română destul de așomodate.

Între astfel de împrejurări se poate înțelege strămtărea în care se simția Bran și dorul lui de a comunica în „congregații“ cu alții colegi, dela cari speră să poată învăța ceva, — precum pe de altă parte și convingerea lui, că învățământul limbei române trebuie pus pe niște baze serioase și că la acestea sunt chemați a lucra toți profesorii români.

Chemarea lui Bran n'a avut însă nici un răsunet.

*

Aproape în același timp gândul unui congres al profesorilor români îi frământă și pe niște tineri români cari studiau la Viena, între 1861 și 1863. Acești tineri erau: N. Cristea, mai târziu redactor al „Telegrafului Român“ și asesor consistorial în Sibiu, Dr. I. Meșotă, directorul de mai târziu al liceului din Brașov, D. Cioflec, învățător la școala de fete din Brașov și I. Dorca, la cari se mai alăturase și Barbu Constantinescu, directorul Seminarului Central, și mai târziu profesor la Facultatea de Teologie din București. În dese lor convorbiri acești tineri s'au convins despre „necesitatea unei conțelegeri a reprezentanților învățământului, însă — zice la 1870 N. Cristea, în „Telegraful Român“, pag. 195 — recunoscând greutatea de a ne putea aduna în pripă din toate părțile României, dori-am a ne convinge în parte, fiecare despre răsunetul ce ar afla o propunere pentru o astfel de adunare. Prevăzurăm dară conțelegeri particulare, pentru ce să nu facem un lucru de capul nostru și rezultatul acelora să ne îndreptățească a lucra mai departe sau a tăcea cu totul despre lucru până la timp acomodat“.

Se vede că „timpul acomodat“ nu s'a grăbit prea tare să vie și chestiunea acestui congres, care voiă să fie al profesorilor români din toate țările locuite de Români, a rămas și ea baltă.

*

La 1870, ideea e reluată de însuflețitul profesor dela Brașov Dr. Vasile Glodariu, care lansează un „Apel către toți frații profesori din toate institutele mai înalte de învățământ, de toate specialitățile și gradele, către toți frații profesori ai institutelor medii, pe-

dagogice sau preparandiale, comerciale, reale, industriale și agricole, precum și către toți învățătorii școalelor normale și rurale (sătești) din tot cuprinsul României“. („Telegraful Român“, 1870, 21 Iunie). Purcezând dela maxima: „Consilia multorum salus reipublicae“ entusiastul apostol care, necunoscând granițe politice pentru un popor răspândit în atâtea țări, duce, mai târziu, făclia culturii românești la frații din Macedonia, convoacă pe 20 și 21 Iulie o „conferință generală“ a tuturor dascălilor români de pretutindenea, la Avrig, „lea-gănul și mormântul regeneratorului națiunii noastre, Gh. Lazăr“. „Despre momentuositatea și necesitatea imperativă a unei atari conferințe generale, — zice Glodariu, — cred că este pătruns tot dascălul român, căci conferința generală este ca pâinea de toate zilele, și precum organismul omenesc fără pâine nu poate trăi, așa și instrucțiunea (învățământul) românească nu poate prospera, nu poate face progresele dorite, nu poate corăspunde postulatelor și recerințelor prezente și împrejurărilor celor complicate și intereselor celor felurite. — Unde să se discuteze întrebăciunile cele mai vitale care taie în toată vieața școlară; unde să se caute principiile cele mai sănătoase și mai acomodate cu îndigintele și cu aspirațiunile noastre, să se adopteze metodele cele mai logice, să se introducă didactica cea mai practică și cea mai ușoară, dacă nu într'o conferință generală a noastră. Conferința generală este acel motor puternic, carele înaintează prosperitatea morală, spirituală, materială și formală a învățământului. Conferința generală însuflețește, desmorțește, încălzește, crește, întărește și înalță puterile înțeleșuale, morale și materiale ale corpului didactic. ...Idea de conferință generală a tuturor dascălilor români nu este o idee momentană, pripită, ci și ea, ca toate ideile mari și mântuitoare a răsărit de mult în mintea noastră, numai cât anul acesta a scos-o din adâncul său la lumina zilei — și să credem, că a venit și pentru dânsa timpul ca să se pogoare din înălțimea ideilor pe pământ și să se întrupeze“...

Și totuși timpul nu venise încă nici acum. Glodariu își închipuia că pentru un lucru așa de mare ca o conferință generală a tuturor profesorilor și învățătorilor români de pretutindeni, ajunge o singură condiție: însuflețirea. Dar s'a înșelat, căci realitatea i-a rostogolit în cale o grămadă de piedeci, cari l-au făcut să-și ia gândul dela un plan așa de mareș. N. Cristea îl face atent că în afară de însuflețire mai e nevoie pentru un lucru ca acesta și de pregătiri serioase și de un program definitiv. Și timpul fizic e prea scurt (patru săptămâni!). „Numai Apelului îi trebuie două-

români să-și poată țineă ședințele și apoi ar fi imposibil de a găsi și locuințe pentru atâția inși. Cristea propune Sibiiul ca loc de întrunire, de unde apoi se poate face foarte ușor și la Avrig o excursie. Peste tot trebuie pregătiri mai serioase.

Trăgându-și mai bine seama cu realitatea se vede că Glodariu însuș s'a convins, că conferința generală nu se poate țineă așa de curând și de ușor, cum credea el în entuziasmul său fără hotar. La 11 Iulie dă deci o „Înștiințare“ că „conferința se amână deocamdată, din cauza împrejurărilor ivite“.

Casa Reuniunii sodalilor români din Sibiiu:
Un perete din sala mare.

Casa Reuniunii sodalilor români din Sibiiu:
Sala mare aranjată pentru ședință literară.

trei săptămâni până să ajungă la toți cătră cari e îndreptat — zice Cristea. Acum, după ce capătă apelul nu pleacă toți, ca la ordinul de oaste, a doua zi, și cel dela Orșova, Becicherecul-mare, Ciaba, Baia-mare, Cernăuți, Suceava etc. va trebui să se gândească, dacă nu de alta, de speșele călătoriei peste tot, și iată că-i trebuie câteva zile; iară cei din România, Basarabia, și dacă vor voi să vie și cei din imperiul turcesc, nesmintit că au lipsă de paspoarte, cari iarăș nu se pot scoate în una sau două ore. Pune că acestea s'au terminat toate, calculul de mijloc, în opt zile. Călătoria până la Avrig d. e. dela Chișineu, Bolgrad, Ismail, ori va veni omul peste Bucovina, ori peste Moldavia, cere iară cel puțin opt zile, omul să lucre numai la pregătirea călătoriei și încă are lipsă de timp de vreo patru săptămâni“. Apoi Avrigul e rău ales ca loc de întrunire, căci acolo nu există nici o sală mare în care mai multe mii de dascăli

Amânată a și rămas pentru totdeauna, căci Glodariu nu s'a mai ocupat de ea.

Dr. Onisifor Ghibu.

*

Păreră institutului pedagogic din Gherla despre congresul profesorilor.

Mult stimat D-le Redactor!

La prețuită D-voastră recercare din 24 Martie a. c. neputând a Vă răspunde mai în grabă, îmi iau voie a Vă comunica următoarele:

Idea organizării profesorilor noștri secundari într'un congres este de mare însemnătate. Chestiile mai momentuoase, cu cari ar trebui să se ocupe acest congres, ar fi următoarele:

1. Uniformitatea planului de învățământ și al prelucrării metodice (punctul acesta se referă în special la institutele noastre pedagogice).

2. Modalitatea ca limba română să se propună mai intensiv și prin urmare cu mai mare efect.

3. La chestia manualelor de școală, fac propunerea, ca susținătorii de școale în conțelegere și aducând jertfe cu puteri unite, să se îngrijască de edarea manualelor potrivite. În special se simte lipsa manualelor bune privitoare la limba română. E trist că de ex. Poetica de Lăzăriciu, care înainte de aceasta cu 3 decenii a făcut desigur bune servicii,

mai figurează încă și azi printre manualele școlare.

Încât privește organizarea congresului aș fi de părere, că aceasta cade în competența susținătorilor de institute.

Gherla, în 20 Aprilie 1910.

Din incredințarea direcțiunii institutului pedagogic:

Ioan Șanta,
profesor.

Când apele coboară...

Pe verzile coline surăde portul. Marea
Îl mângâie cu valuri, iar cerul cu lumină,
Corăbii vin din larguri, plutind pe apa lină,
Sirenele, departe, își șueră chemarea.

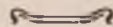
Ce liniște-i acuma! Și cât fû de haină
Cândva, senina mare! Ce nori umplură zarea!
În câte inimi strânse înfipt-a desperarea
Al valurilor urlat, a navelor ruină!

E pace azi. Dar noaptea, când apele coboară —
Morminte călătoare în care dorm strămoșii —
Se umple toată marea cu flacări albe, roșii...

Strigoi din vremuri grele din groapă se strecoară
Și fâlfăie pe apă precum odinioară
Pe navele 'nnecate rotiră albatroșii...

Paris, Martie 1910.

Victor Eftimiu.

Poporanismul.

— O anchetă literară. —

(Urmare).

Chestiunea Poporanismului a fost pusă la ordinea zilei, în Maiu trecut, de către d-l Duiliu Zamfirescu, în discursul său de recepție la Academie, — mai cu seamă prin faptul că, dându-i un înțeles complex menit să reflecte toate antipatiile sale literare și chiar politice, a atacat unele curente și direcții, cari astăzi se simt destul de viu în mișcarea noastră literară. — Având să izbească în mai mulți în acelaș timp și nevoind ca atacul său să aibă aerul unui atac personal în contra altor poeți (mai cu seamă că însuși D-sa e poet), noul academician a căutat o formulă care să-i dea un temeiu obiectiv în lupta sa. Această formulă a fost aceea, a poporanismului, o vorbă cunoscută de mult, dar pusă în circulație într'un anume sens, mai acum patru-cinci ani, de către conducătorii „Vieții Românești“.

D-l Duiliu Zamfirescu însă, luând această formulă, i-a dat un înțeles complex tocmai pentruca, atacând-o, să izbească în toate direcțiile literare ce-i erau antipatice.

Astfel d-sa a vrut mai întâi să izbească în poezii și nuveliștii Ardeleni, cari, între anii 1890—1900, i-au întunecat gloria literară. De aci un prim înțeles al „poporanismului“: întrebuițarea ca materie de inspirație vieața poporului și cu deosebire vieața țărănească, vieața poporului ardelean: Nuvelele lui Slavici și Niță Popoviciu-Bănățeanu, idilele lui Coșbuc, poeziile lui Delamarina etc.

În al doilea rând, d-l Duiliu Zamfirescu a vrut să izbească în scriitorii mai tineri (Agârbiceanu, Sadoveanu, Gârleanu, Sandu, Ciocârlan, etc.) ca unii cari, după 1900, au venit cu atmosfera unui întreg curent și au abătut din nou atențiunea redeșteptată a publicului iubitor de literatură, dela opera sa literară. — De aceea, prin acelaș „poporanism“, d-sa mai înțelege și descrierea cu simpatie a vieții țărănești, sens care este cel dat de „Vieța Românească“ și care se verifică cu deosebire în scrierile lui Agârbiceanu, Sado-

veanu, mai puțin sau chiar de loc în ale lui Gârleanu și Sandu.

În al treilea rând, d-l Duiliu Zamfirescu a vrut să lovească în așa numita artă tendențioasă, cu deosebire în apucătura socialistă, în doctrina materialismului economic introdusă la noi de d-l Gherea, și formând substratul tendențios al „poporanismului” ieșan. De aceea, prin același „poporanism” d-sa înțelege apucătura materialistă și revoluționară a unor poeți cum e Coșbuc și Goga în unele din cunoscutele lor poezii („Noi vrem pământ” „Clăcașii” „Cosașul” etc.)

În fine, fiind în felul său un estete, un iubitor al formelor artistice până la manieră, un admirator al artei rare și conștiente de mijloacele sale de execuție, un partizan al artei pentru artă, în înțelesul că rafineria formei și conținutului este totul în artă d-l Duiliu Zamfirescu, a atacat primitivitatea în poezie și a dat „poporanismului” un al patrulea înțeles: admirarea și imitarea poeziei și literaturii poporane ca atare, — poezie și literatură, pe care d-sa, întrucât și-o concepe ca produs al colectivității poporului, o găsește mediocră, iar când o găsește excelentă (ca în „Miorița” lui V. Alexandri) nu o poate înțelege decât ca produs al vreunei individualități geniale, al vreunui suflet aristocratic și rafinat, cu toată vulgaritatea vieții în care va fi trăit.

Și așa, a fi poporanist în literatură, pentru d-l Duiliu Zamfirescu este a da o preferință subiectelor din viața țărănească, deși această viață ar fi, prin esență, o materie inferioară; este, când nu ești ca Creangă adevărat țăran, a o falsifica, vrând s'o înalți prin mentalitatea ta de om cult; este a favoriza tendințele materialiste și revoluționare; este a admira producțiile poporane, ca produse ale poporului, în colectivitatea lui; este, în sfârșit, a nega superioritatea individuală a artistului, aristocrația artei, adică, după d-sa, însăși arta în adevăratul sens al cuvântului.

D-l Maiorescu, răspunzându-i, a acceptat unele din criticele noului academician, a combătut însă pe celelalte, fără însă a lămuri pe deplin ce am putea și ce ar trebui să înțelegem prin cuvântul vechiu și nou în același

timp: poporanism. — D-sa a primit poziția d-lui Duiliu Zamfirescu în ce privește poporanismul „Vieții Românești”, care ar fi numai o formulă în care se ascund cu dibăcie anume tendințe mai mult politice decât literare, — a primit adică critica poporanismului întru cât încurajează o artă falsă, tendențioasă, materialistă, inferioară; dar n'a acceptat poziția d-lui Duiliu Zamfirescu, nici în ce privește poporanismul ce constă în admirația poeziei poporane, nici pe acela în virtutea, căruia scriitorii noștri mai bătrâni sau mai tineri și-au luat subiecte din umila viață țărănească și n'a admis, deci, nici disprețul pentru poezia colectiv-poporană, nici critica în contra acelor scriitori. — Cu un neasămănat talent, d-l Maiorescu a pus în relief unele din însușirile poeziei poporane și cu multe exemple (deși cu neglijarea prea vădită a poezilor și povestitorilor români atacați de d-l Zamfirescu) a susținut ideea că viața țărănească poate fi materie de înaltă artă. Dar faptul că d-l Maiorescu (din ce pricină n'avem să cercetăm aci) a trecut prea repede asupra atacului noului academician în contra scriitorilor amintiți și a omis, bunăoară, să se pronunțe asupra valorii unor poezii ca „Noi vrem pământ” și „Cosașii” sau „Clăcașii”, unit cu faptul că d-sa a mai lăsat nelămurită chestia deosebirii dintre arta individuală, aristocrată, conștientă de mijloacele sale, și arta primitivă a poeziei, așa cum o pusese D. Duiliu Zamfirescu, — a produs, în privința înțelesului ce trebuie să dăm „poporanismului”, o confuzie cu atât mai mare, cu cât însuși d-l Zamfirescu recunoscuse, în discursul său, importanța vieții țărănești ca materie de artă înaltă, și anume în literatura rusă, fără să mai vorbim de necondiționata sa admirație pentru Creangă.

Și așa, și cu toată intervenția „Vieții Românești”, cu toate explicațiile discuțiile, atacurile, ocările de o parte și de alta, în care chiar „Convorbirile Literare”, care ară cu greu în stâncă, dobândise un fel de nefirească actualitate, — cu toată întinsa anchetă a „Luceafărului” și răspunsurile atâtor condeie de seamă, — și azi, ca și atunci — rămân de lămurit următoarele chestiuni:

I. Ce se poate înțelege prin poporanism?

II. Ce este întemeiat și ce nu din atacurile d-lui Zamfirescu în privința poporanismului așa cum îl înțelege d-sa?

III. Ce este întemeiat și ce nu, din felul cum înțelege d-l Maiorescu poporanismul? Și, în fine,

IV. Care e părerea pe care trebuie să ne-o facem despre poporanism și cu ce idei definitive trebuie să rămânem în această chestiune care a făcut să iasă atâtea scântei și mai cu seamă atâtea fum?

Să încercăm să răspundem noi la aceste întrebări și să le luăm pe rând.

I.

Ce se poate înțelege prin poporanism?

Chestiunea poate fi privită din punctul de vedere 1) al formei; 2) al fondului; și 3) al formei și fondului în același timp.

1. Din punctul de vedere al formei, prin poporanism am putea să înțelegem necesitatea superioară, îndeosebi, pentru poetul român, de a-și însuși și de a stăpâni, pe cât se poate, toate bogățiile formale ale limbii românești, în care va să-și exprime concepțiunile sale. — Și cum aceste comori se găsesc în stare nativă, nu numai în graiul oamenilor cu care poetul a venit în atingere în decursul vieții sale, dar cu deosebire în literatura poporană, scriitorul care vrea să fie mare scriitor român este obligat, pe lângă cultura generală, și pe lângă cultura literară prinsă din studiul clasicilor noștri, — să cunoască adânc literatură poporană, și să-și dea seama cât mai bine de materialul limbii — atât ca vocabular, cât mai cu seamă ca sintaxă — pentru ca să poată dobândi, în expunerea ideilor sale, ori cât de variate și de nuanțate ar fi, toată înflădirea, toată preciziunea, toată bogăția de care poate fi capabilă limba noastră. — Acest poporanism l-am putea numi poporanismul formal. — În acest sens, toți scriitorii noștri mai însemnați, C. Negruzzi și Odobescu, Gr. Alexandrescu și Alexandri, Eminescu și Creangă, Caragiale, Vlahuță și Coșbuc au fost și sunt poporaniști, și toți cei ce vor voi să însemneze ceva în literatura românească vor

trebui vrând-nevrând să fie poporaniști — chiar și d-l Duiliu Zamfirescu, care de altminteri, din scrierile sale se vede, că nu e de loc desprețuitor al limbii poporane de izvor.

Nu e posibil progres în limbă și nu e cu putință împământenirea a noi elemente în limbă, până ce mai întâi aceste elemente nu vor fi prinse în țesătură unei solide, adevărate și bogate limbi românești. — Și, pentru ca să accentuez mai bine importanța acestei idei, n'am decât să fac observațiunea că cel care, astăzi, dintre toți scriitorii români, are limba cea mai bogată, mai solidă și mai veridică nu este (cu excepția lui Agârbiceanu) cutare sau cutare poporanist, cât Caragiale cel mai mare iubitor de formele și bogăția limbei, dintre toți scriitorii pe care-i avem astăzi. — E un semn al marii lui culturi artistice, un adevărat poet care știe că cel mai însemnat instrument al artei lui, este limba. — De aceea față de limba lui de oțel, față de limba lui atât de simplă în aparență, și atât de complexă și bogată în esență, — limba unui Sadoveanu, bunăoară, care e luat ca tipul poporanistului, este de o necontestată sărăcie.

2. Din punctul de vedere al fondului, am putea numi poporanism necesitatea superioară a unor anumite temperamente poetice de a lua drept obiect al inspirațiunii lor vieța oamenilor din popor, vieța celor umili. — Și cum la noi, umilii sunt țărani, — în orice caz, cu această înfățișare ni-i arată o întreagă școală social-politică — poporanismul acesta de fond ia nuanța țărănismului, sau — pentru a întrebuiți un termen vulgar, aruncat de ceice disprețuiesc această școală — „opincărismul“. — Poporaniștii de acest fel sunt: Slavici, Coșbuc, Niță Popovici-Bănățeanu, Agârbiceanu, Sadoveanu, Ciocârlan, și în oarecare măsură, Gârleanu și Sandu.

Dar este de făcut o distincție în ce privește acest poporanism, după cum e vorba de punctul de vedere artistic, sau de cel directiv-critic.

Scriitorul poporanist — un Slavici bunăoară — și-a scris povestirile fără să se gândească să satisfacă principiile cutărei sau

cutărei școale literare. — El nu poate vedea sufletul omenesc, care ne interesează în orice producție literară, decât în viața umilă, în viața de jos, la personaje luate din popor, fie dela oraș, fie dela țară. Creațiunea lui poetică se plămădește, se plăsmuiește, crește și se încheagă în acest material, și cine vrea să descopere și să se încante de farmecul acestei creațiuni, cine vrea să-și îmbogățească sufletul cu noua armonie ce ea cuprinde, acela trebuie să se scoboare mai întâi la pricepera elementelor acelu material umil în care ea a fost realizată de scriitor. Ele sunt, și întru cât sunt, merită admirațiunea noastră mai mult decât operele care numai simulează viața, oricât de înalte și de distinse ar fi elementele ei. Acest poporanism l-am putea numi temperamental. Și nici un adevărat iubitor de artă, nu poate desprețui niște asemenea creațiuni pe cuvântul, că ar fi realizate într'un material umil, căci nu materialul e important în artă. cât mărimea și tăria sentimentelor întruate într'însul.

Poporanismul temperamental poate să fie unit cu o mare simpatie pentru oamenii din popor s'au cu o mare ură în contra asupritorilor lor. Cu alte cuvinte poporanismul temperamental poate avea două forme: 1) una simpatetică și 2) alta antipatetică. Energia simpatiei sau antipatiei lor poate fi oricât de mare; un lucru i se cere însă ca să nu devină retorică; i se cere anume ca ea să nu fie scop, ci numai mijloc de scoatere în relief a sentimentului ce constituie fondul oricărei adevărate poezii. Și cred că în acest caz sunt poeziile: „Noi vrem pământ“ și „Clăcașii“; — nu însă și „Cosașul“, care e retoric-revoluționară, iar nu artistic-sentimentală ca celelalte. Poporanismul temperamental, fie sub forma simpatetică, fie sub cea antipatetică, poate fi numit energetic, dela energia ce o poate avea dela idealurile sociale sau morale ce insuflă pe artist fără să-i îngenunche simțirea sa poetică.

Dar pe lângă scriitori, mai există în lume și critici. — Și nu critici cari să guste frumosul dela oricine ar veni și în orice fel de material s'ar exprima, ci critici de curent, critici cari chiar dacă au o directivă în artă, au o sferă prea strâmtă estetică,

precum și critici, cari, fără această directivă, cred că arta trebuie să fie „ancila“ unei anume politice sau unei anume moralități. Aceștia, nedându-și seamă că prima condiție a artei este libertatea de inspirație a artiștilor caută să le turbure conștiința artistică, silindu-i prin vanele lor teoretizări, să urmeze anume idealuri artistice sau morale. Aceste idealuri pot conveni prea bine unor scriitori, cari de altminteri le realizează, și fără cârmuirea criticului, doar prin simplul fapt că temperamentul lor îi duce vrând-nevrând să le dea o aparență¹⁾ de întrupare; dar dacă aceste idealuri pot până la un punct, a încuraja pe unii, ele cu atât mai mult pot stânga pe alți scriitori, cu alte apucături și cu alte temperamente. Iar rezultatul definitiv este că, atât unii prin încurajare, cât și alții prin descurajare pot trece dincolo de limitele artei și pot ajunge cum se întâmplă atâtea cazuri, ca să producă, în loc de opere poetice, opere retorice, adică neadevărate din punct de vedere poetic. Acest poporanism nu greșim dacă-l numim tendențios și se prezintă cu două forme: a) poporanismul tendențios pozitiv sau generos, care recomandă scriitorilor simpatie necondiționată pentru clasa umilă țărănească; și b) poporanismul tendențios negativ sau revoluționar, care pleacă dela concepția că poetul nu e o ființă contemplativă, ci prin esență un luptător, — și în cazul poporanismului, — un luptător pentru țărănime și în contra asupririlor ei. Acest din urmă element e foarte bine pus în relief în analiza pe care d-l N. Em. Teohari o face poporanismului criticilor dela „Vieța Românească“, anume în articolul „Poporanismul Vieții Românești“ („Conv. critice“ v. IV, 3).

Așa fiind, se înțelege că poporanismul de fond întru cât este realizat de scriitori talentați, prin puterea propriului lor talent, și fără

¹⁾ Zicem aparență de întrupare, pentru că adevăratul artist nu ia niciodată ca țel al operii sale susținerea unui anume ideal; dar orice operă de artă, trebuind să aibă un element energetic, care să dea putere sentimentului, fără să-l falsifice, se poate întâmpla ca acest element energetic să vie mai mult în direcția unui ideal sau altuia fără ca să înceteze de a fi artistic.

nici o intervenție interesată a criticului de curent, — este o manifestare de artă tot atât de prețioasă, ca și orice altfel de artă. Dar când acest poporanism de fond nu e temperamental ci tendențios impus de formula strâmtă a vreunei critice de curent, atunci produsele ce satisfac această formulă (ca bunăoară nuvelele d-lor Spiridon Popescu și Mironescu dela „Vieța Românească”) sunt tot atât de condamnabile ca și produsele formulilor contrarii (ale estetismului, bunioară), când ar fi lipsite de vieță, neadevărate, artificiale. Așa că, față de poporanismul de fond, putem avea două atitudini deosebite, după cum e vorba de artistul poporanist care prin temperament nu poate fi altfel dar rămâne artist poporanist, (poporanism temperamental energetic) sau din criticul sau artistul poporanist care îndeamnă pe scriitori chiar în contra temperamentului lor, și în contra cerințelor artei, să fie retorici în scrierile lor poetice (poporanismul tendențios).

3. Din punctul de vedere al fondului și formei în acelaș timp, se poate înțelege prin poporanism, literatura acelor scriitori, cari atât prin temperamentul lor cât și prin mijloacele lor artistice, nu numai își iau subiectele din vieța poporului, dar le concepe și le tratează într'un spirit și într'o formă care sunt prin excelență poporane. Aci intră pe deoparte producțiunile literaturii poporane anonime și orale și în acest caz avem poporanismul colectiv; iar pe de alta, și mai cu seamă, producțiile unor scriitori ca Vasile Aron, Barac, Anton Pann, Ispirescu, Creangă, Pop-Reteganul, Speranță, Dulfu, Dragoslav, Pamfile și

în genere, toți aceia cari, ori au ori nu au intențiune de a scrie pentru popor, totuși au sau vor să aibă în scrierile lor mentalitatea omului din popor, atât în fond cât și în formă. Acest poporanism este de trei feluri: 1) poporanismul colectiv, când e vorba de producții poporane propriu zise, de producții orale datorite marelui anonim poporal; 2) poporanismul primitiv, când e vorba de lucrări literare luate din popor și scrise pentru popor, fără intenția de a interesa și pe omul cult și rafinat; și în fine 3) poporanismul artistic, când e vorba de producțiuni în care scriitorul, împrumutând fondul și forma populară, le ridică totuș, prin tractare, fără să le falsifice, la rangul de artă cultă. În aceste înțelesuri, Anton Pann și Ispirescu sunt poporaniști primitivi pe când Creangă și Eminescu, în poeziile lor în formă populară, sunt poporaniști artistici. Din această pricină, Anton Pann și Ispirescu pot fi gustați de popor mult mai mult decât de cetitorii cultivați, pe când Creangă și Eminescu, când e poporan, interesează mai mult pe cetitorii culți decât pe oamenii din popor. Și firește când e vorba de a judecă valoarea literară a „poporanismului” în acest înțeles, vom pune mai puțin preț pe poporanismul primitiv, care are doar o valoare didactică și distractivă pentru anume straturi sociale, și mult mai mult preț atât pe poporanismul colectiv, în care intră admirația pentru producțiile frumoase ale muzei poporane anonime, cât și pe poporanismul artistic, al unui Creangă și Eminescu, lângă care aș cere voie să pun și pe Dragoslav.

(Va urmă.)

Mihail Dragomirescu.

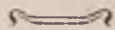

Natură.

Natură, carte pururi ne 'nțeleasă!
Ce tainică-i și plină de splendoare,
Ce sfânt izvor de sfântă 'nțelepciune-i
Din miile-ți de pagini orișicare!

Pierduți privim cuprinsurile tale, —
Și pare-am vrea din față-ți să ne-ascundem,
Căci nu putem frumșea-ți s'o 'nțelegem,
Adâncul tainei tale să-l pătrundem.

Vasile Stoica.

Cronică.

O premieră în Sibiu. Comitetul filial al „Societății pentru fondul de teatru, va aranja în 10 și 11 Mai două reprezentații teatrale, cu concursul d-lor Petre Sturdza, C. Mărculescu și al d-nei Alice P. Sturdza artiști ai Teatrului Național din București.

În 10 Mai va fi premiera piesei în 3 acte: „După 6 ani“ a d-lui Iuliu Enescu, cu subiect luat din viața intelectualilor dela noi. În seara a doua se va reprezenta „Ginerile lui Poirier“, comedie în 4 acte de I. Augier și Jules Sandeau, piesă care face parte din repertoriul „Comediei franceze“ din Paris.

La aceste reprezentații s'au angajat să colaboreze pe lângă susnumiții artiști și cele mai probate puteri dintre diletanți. D-l Sturdza, reprezentantul școlii moderne italiene, care a trăit mult timp în Italia printre artiștii mari, cari sunt azi în viecea, ne va da ocazie să-l admirăm în două roluri deosebite. Sperăm, că publicul sibian, care a știut să se entuziasmeze totdeauna de artiștii săi, va sprijini și de astădată această mișcare culturală.

Amănunte asupra acestor reprezentații se vor afișa pe placate.

Congresul profesorilor. Consistorul din Sibiu n'a admis cererea corpurilor profesionale dela școlile secundare de sub jurisdicțiunea sa de a se întruni într'un congres, sub cuvânt că aceste nu cadrează cu Statutul Organic. Zicem și noi în fața acestei știri cu „Biserica și Școala“ din Arad: „E rândul ca profesorii să lumineze pe Consistorul arhidiecezan, că Statutul Organic nu este sfârșitul vieții noastre culturale, ci dimpotrivă începutul ei, întocmai cum Sfânta Scriptură nu este sfârșitul, ci începutul vieții creștinești“.

Bursa Șaguna. În jurul articolului cu acest nume despre care s'a vorbit și în n-rul 7 al „Luceafărului“, s'a incins în publicistica noastră o discuție neobișnuit de vie. Păcat numai că ea n'a fost și ceva mai deamnă și că s'a coborât, în unele ziare, la un ton cu totul neurban. În meritul chestiunii nu s'a vorbit aproape de loc, ci s'a insistat mai mult asupra unor pretense nedreptăți a seminariilor și a corpului didactic secundar. Oricari ar fi părerile cuiva în aceste privințe, fapt e că pentru profesorii noștri ar fi o adevărată binefacere, care la rândul ei s'ar revărsa asupra culturii noastre, dacă Liga ar căuta să le facă posibil studiarea în București și Iași. Bine ar fi dacă ar putea petrece și toți absolvenții de teologie dela noi câte un an-doi în România, numai cât asta e o trebuință culturală cu mult mai mică decât aceea care se referă la profesori.

Merită amintire idea sulevată de un tânăr preot ortodox, care a petrecut câțiva ani în America („Tribuna“ Nr. 76) că bursa Șaguna să se dea totuș teologilor, ca să urmărească în țări străine curentele religioase moderne. Are dreptate Sfinția Sa: noi n'avem o biserică vie și n'avem o viecea religioasă adevărată.

Numai cât această stare nu e chemată Liga să o înălțare. Asta ar fi o mare rușine și pentru Biserică. Să se renască ea, dinlăuntrul său. Liga să facă cultură națională.

De altcum guvernul maghiar a dat o ordinațiune în senzul căreia nimeni nu mai poate ocupa vreo slujbă în țara aceasta, dacă se va încumeta să primească „bursa Șaguna“, — o ordinațiune absurdă, care credem că s'a dat fără știrea celor competenți.

Reuniunea meseriașilor din Sibiu e o „vatră luminoasă“ pentru înfiripânda noastră clasă de mijloc, care în puține locuri va fi atât de conștientă de menirea ei națională, ca tocmai în această metropolă a vieții românești din Ardeal. În Sibiu meseriașii români nu sunt lăsați în brațele întâmplării, ei nu poartă cravate roșii și nu maimuțăresc tot ce e străin, — ei nu se însuflețesc pentru Internaționala și nu-și bat capul cu gândul scoaterii unei gazete socialiste, — căci ei nu se simt ai nimănu, ei ei înțeleg că toți laolaltă, dimpreună cu celelalte clase sociale, formează o mare familie care are aceleași tradiții și aceleași nădejdi pentru viitor. Ei știu că sunt o parte organică a neamului românesc și din această conștiință pornesc toate faptele lor.

Reuniunea aceasta a fost până acum un cheag pentru 741 de membri; de prezent ea numără 84 de membri ordinari, 124 ajutători, 8 fondatori, 17 pe viecea și 4 onorari. Are casă proprie și dispune de o avere de 23.000 coroane. Pentru cultivarea membrilor își are o sală de lectură, o bibliotecă și un cor. Se țin dese serate literare și muzicale, la cari participă, având și un rol activ, și diferiți intelectuali din Sibiu. În curând va ieși de sub tipar al doilea Anuar al acestei reuniuni. Din el se vor putea afla multe lucruri, cari ar fi bine știute și imitate și prin alte locuri.

În numărul acesta al revistei dăm câteva ilustrații relative la reuniunea meseriașilor din Sibiu, puse la dispoziție de cătră d-l Victor Tordășianu, președintele fără de pereche al acestei reuniuni.

Amintiri despre Bunea. Cât de mare pierdere a îndurat Românimea prin pierderea lui Bunea o dovedesc și nenumăratele amintiri cari s'au publicat și continuă a se publica prin foile și revistele noastre despre el. „Răvașul“ din Cluj a adus în mai multe numere consecutive însemnări de ale prietenilor și cunoscuților regretatului canonic. Poate că s'ar cuveni însă o mai mare pietate față de acest mare mort, căci printre unele amintiri prețioase și frumoase scrise se amestecă și un mare număr de palavre și de articole de vorbărie goală, cari ne reamintesc cuvintele lui Eminescu:

Și deasupra tuturor va vorbi vrun mititel,
Nu slăvindu-te pe tine, lustruindu-se pe el
Sub a numelui tău umbră...

Mișcarea literară de astăzi. „Neamul Românesc literar“ al d-lui N. Iorga în Nr. 10 din 7 Martie a. c. are următoarea părere rea — interesantă mai mult pentru psihologia celui ce-a conceput-o — despre „primăvara noastră literară“:

„Scriitorii români despre cari se vorbește sunt acei cari fac parte dintr'o clică de legătură cu vreun partid politic ori cu vreo cafenea vestită din București. E ca și în viața politică, din nenorocire ca și în ea. Recrutări de adepți prin orice mijloace de ispită ori de corupție, expunerea acestora în vitrină, ca să vadă lumea că au mai momeit ori cumpărat un suflet, notițe critice binevoitoare, apoi studii întinse cu privire la noua achiziție, clasificarea lui mai presus de cei pe cari nu i-a putut avea niciodată sau pe cari ai avut dibăcia de a-i păstră, îndestulindu-le nevoia, lingușindu-le naivitatea ori sgândărindu-le viciele. Și astea toate, firește, spre mai marea glorie a bieteii literaturi românești, care o fi mers ea pe drumuri mai grele, dar pe drumuri mai tinoase de sigur niciodată.

Și astfel trec alaiurile de poeți, de romaniști și romancieri, având în fruntea lor samisarul întovărășit de măscăriciul său spiritual, bine înțeles când nu se întâmplă, printr'o fericită potrivire a naturii, ca samisarul și măscăriciul să fie aceeași persoană, căruia îi sună atunci și gologanii în buzunar și clopoțelii la tichia cea cu multe cornuri și coarne.

Firește că, atunci când din toate „Cronicile“ și „Însemnările“ va rămâne numai o povară pe jumătate putredă pentru un raft de bibliotecă, va vedea în-treagă scara valurilor. Atunci nu se vor pomeni de loc nume care acum tot umblă prin văzduh cu laude și batjocuri de o potrivă de exagerate și, în schimb, vor răsări pe paginile istoricului literar, obiectiv, serios, plin de simțul pietății, al dreptății și al răspunderii, o sumă de oameni cari, cu talente deosebite, și mai mari și mai mici, vor fi muncit la o parte, fără a-și cere vreun loc în vreo tovărășie sau a primi locul oferit de vreun anteprenor în turma lui scumpă de barzi și visători, vor fi muncit deci cu iubire de ideal, cu dragoste de artă și cu modestă râvnă pentru literatură“.

Dacă d-l Iorga n'ar fi împământenit, cu siguranță ar fi expulzat din sânul neamului românesc.

*

Societatea filozofică. D-l C. Rădulescu-Motru a înființat la București o societate filozofică, de care cultura noastră fără indoială că are o mare nevoie. Scopul ei e să dea un avânt studiului filozofiei atât de neglijat la noi. Între mijloacele cele mai de căpetenie pentru cultivarea filozofiei s'a socotit traducerea filozofilor clasici, pe cari noi, cari avem atâtea fleacuri traduse în limba noastră, nu-i avem nici măcar în parte traduși. Dacă societatea filozofică nu va face nimic altceva decât să traducă acești filozofi, a făcut un lucru dintre cele mai mari. Căci o cultură filozofică la noi nu se poate desvoltă, decât având în limba noastră temelie asta sigură, care e: literatura filozofică clasică.

*

Un pedagog român în America. D-l Ioan Pătrașcoiu, care și-a trecut la 1905 doctoratul în filozofie la Lipsca cu o discutabilă teză despre influența lui Schopenhauer asupra lui Eminescu, ne mai având ce mai scrie în românește s'a apucat să le facă Spaniolilor din Argentina pedagogie în limba lor. Așa dăm cu mirare în numerele de pe Martie și Maiu 1909 ale revistei El Monitor de la Educacion comun (Organo del consejo nacional de educacion) din Buenos Aires peste două studii lungi: Teoria de la educacion și Los principios fundamentales de la didactica.

Ce-o fi vrând d-l Pătrașcoiu, care n'a scris în românește nici o pagină de pedagogie, cu acest americanism?

*

Reviste și ziare. „Revista Bistriței“ a încetat să mai apară, neputându-și asigura existența în curs de 5 ani. Această foaie săptămânală, dacă eră redactată pe înțelesul poporului credem că reușia să prindă rădăcini și de bună seamă aducea servicii mult mai bune culturii românești, ca în forma ei cărturărească. Păcat că conducătorii ei nu s'au putut hotări să o transforme într'o foaie populară.

* Șezătoarea. Vol. XI. Coala 1—4. A apărut revista pentru folclor a d-lui Artur Gorovei, unul dintre cei mai buni cunoscători ai vieții sufletești a poporului nostru. Coala 1—4 cuprinde „Datini din Rotopânești“ și mai multe descănțece. Salutăm cu bucurie reapariția revistei „Șezătoarea“.

* Revista Economică. Nr. 12, 1910. Un director de bancă face următoarea constatare: „băncile noastre mari au adunat averi frumoase pe conta poporului din cari averi numai foarte puține au ajuns îndărăpt poporului, așa încât clienții noștri nu mai vedeau deosebirile între băncile noastre și cele străine“.

*

Știri. D-l M. Sadoveanu a fost numit de cătră ministerul instrucției publice director al Teatrului Național din Iași, în locul d-lui H. Lecca. Dorim d-lui Sadoveanu tot norocul, de care n'a avut parte antecesorul d-sale, iar Teatrului Național îi dorim ca să înțeleagă, că el are, acolo în Moldova înstrăinată, de îndeplinit o misiune artistică națională.

* A murit la Hartford, în America, Samuel Langhorne Clemens, pe care lumea literară îl cunoaște supt numele de Mark Twain. Puține nume de scriitori americani vor fi atât de populare, ca al acestui umorist căruia i se va găsi așa de greu păreche. Humorul lui, de un colorit american sănătos, înveselește și entusiasmează; dela el până la cea mai acerbă satiră, spusă totuș cu foarte mare fineță, mai e numai un pas, pe care nu e cetitor care să nu-l facă bucuros. — Și totuș în Mark Twain, America nu pierde numai un excelent umorist și un pișcător satiric, — întreaga lume pierde pe un fin analist, pe un psiholog adânc care în „glumele“ lui eră un îndrumător spre bine, — pe un filozof social care „spunea adevărul răsând“ și dorind, prin artă, o îndreptare a vieții.

* S'a întemeiat la București sub prezidenția d-lui P. Eliade, profesor universitar și directorul Teatrului Național, și o societate a scriitorilor dramatici, care cuprinde în sine pe lângă câțiva scriitori recunoscuți și o întreagă pleiadă de necunoscuți, cari își așteaptă, poate, dela această grupare recunoașterea.

* Biroul „Asociației“ face apel către toți autorii de cărți didactice să-i trimită câte 2 exemplare din lucrările lor, ca pe lângă biblioteca „Asociației“ să se înființeze o secție a cărților didactice.

* Conferințe: Duminecă, la 3 Aprilie n. a. c. tănărul capelan din Prejmer I. Ludu a ținut în Brașov o conferință despre Mihail Sadoveanu. Conferențiarul a încercat să fixeze locul eminentului prozator în istoria literaturii românești, a analizat tot ce-a citit de M. Sadoveanu, uneori cu prea multe amănunte și nume, și a căutat să introducă pe ascultători în tainele sufletului acesta bogat și în frumsețile limbii scrise de Sadoveanu. Conferința a fost reușită. Conferențiarul are o limbă bogată și dovedește dragoste pentru literatură și dibăcie la scris.

* Un potrivit rezumat al celebrului roman „Ben Hur“, publicat de d-l G. Vătășan în „Gazeta Transilvaniei“, a adunat mult public la prelegerea din 10 Aprilie n., tot în Brașov, însoțită de proiecțiuni. Subiectul însuși, prelucrarea lui artistică și tablourile au interesat și distras mult publicul, care a mulțumit prin vii aplauze d-lui Vătășan pentru aranjarea prelegerii.

* D-l Dr. Ioan Lupăș a ținut în Făgăraș la sfârșitul luni Martie o conferință despre „Trecutul Țării Olteului“, iar la începutul luni Aprilie d-l Dr. Alex. Bogdan, prof. în Brașov, a vorbit despre „Desvoltarea bisericii române“. D-l Bogdan a ținut aceeași conferință și în Sibiu, la 10 Aprilie. E o lucrare serioasă, scrisă într-o formă ușoară și frumoasă.

La sfârșitul lui Martie d-l Ioan Agârbiceanu a ținut o conferință în Bistrița despre „Unitatea culturală“. Acelaș subiect și în aceeași zi a fost tratat și de d-l profesor G. Precup în Săliște.

Toate aceste conferințe se țin în cadrele „Asociației“.

Poșta Redacției.

— Manuscrisele nu se înapoiază. —

S. E. Cele trei versuri sunt suspinele unei inimi îndurerate de dragoste. Poate o uși pe Dumnea — ei — și îți trece boala.

Unui cetitor. Adresa adm. „Revistei generale a învățământului“ e: Petru Gârboviceanu, profesor, București, Str. sf. Ecaterina Nr. 2.

T. Iulian. Revista noastră își schimbă coperta și publică mai ales deseneuri după porturi.

I. Ț. V'am uitat pseudonimul. De altfel sub orice nume v'am răspunde și pentru noi și pentru literatură e tot una. Nu visați prea des că sunteți poet, ca să nu v'ajungă soarta „Fluturelului“ pe care-l cântați:

Și de-acolo din înălțime
Fără nici un sgomot
Cade mândrul fluture!
Ce-a visat mărire.

P. G. Brașov. D-ta pari un om inteligent ca elev de cl. VI. Ai putea să judeci singur cum poți „deveni folositor societății și neamului“. Deocamdată învățând, mai târziu muncind ca orice om de omenie. Dacă-ți face plăcere bineînțeles poți scrie și versuri. E o d.s. tracție frumoasă și nobilă. Dar nu le arată la lume, că poate să-ți strici reputația de om inteligent.

I. S. G. Stăruința d-voastră de a scrie și a ne trimite versuri, e într'adevăr de admirat. Ne vine greu să vă tot refuzăm. De aceea iată una dintre ele:

Seară de vară.

O dungă roșă cerul mărginește
Și-un vânt domol colindă prin grădină;
Ușor s'apleacă-o floare de sulfina
Și-atâta dor în zări pustii pornește.

Bătrânii plopilor un cântec trist suspină
Ce văile din pacea lor trezește;
Stă 'n nemișcare iazul și sclipește
Atins de-o rază blândă de lumină.

A lene noaptea peste câmp se lasă,
Un greier cântă 'n iarba de mătășă,
Iar dunga purpurie 'ncet dispare!

...Spre sat, pornesc pe neteda cărare
Perechi ce-și spun iubirea lor duioasă
Și focuri se aprind pe deal, în zare...

A. I. M. Traducerea din Eötvös e slabă. Ne mirăm că în Cernăuți nu găsiți altceva mai bun de făcut. Tocmai acum ne arde nouă să facem traduceri din ungurește?!

Blondel, B-pesta. Ne trimiteți câteva poezioare nu ca să le publicăm, fiindcă nu voiți să rădă lumea de ele, ci să le scărmanăm la acest loc și ca să figurați și d-voastră în șirul mulțimii. Dorința asta de a figura cu orice preț e o adevărată nenorocire la noi și ca să vă tăiem pentru totdeauna această poftă urâtă, iată publicăm sfârșitul unei poezioare:

„Ai răsărit în cale-mi, ca nimeni alta, poate:
Trufașă și conștie, că porți în ochi săgeată...
Simțirile nebune trezitu-mi-s'au toate,
Ca să te fac 'nainte-mi să cazi inghenunchiată...“

Și o să cazi, sunt sigur, că nu e scris să stea
Bărbatului în față neînvinșă o femeie!!!

Trebuie că sunteți mai frumos ca Adonis și mai puternic ca Hercule, de îndrăzniți a vă crede așa de iresistibil.

T. M. București. T. Cosma, P. Popasissu, Mălin... și sub mai câte pseudonime ne tot rugați să vă ascultăm alintările d-voastre cu muzele? Feliul acesta mlădios și nebărbătesc de a cerși un colț în revista noastră nu ne place și vă rugăm să-l părăsiți. Dacă simțiți că aveți talent, scrieți și nu trimiteți spre publicare decât atunci când sunteți încredințați că ați reușit să dați o formă desăvârșită sentimentelor și gândurilor ce vă frământă. Dacă nu reușiți să găsiți această formă, ardeți tot ce scrieți. V'aduceți aminte ce ne spune maestrul Delavrancea în „Trubadurul“ despre marile genii: „De câteori n'au rupt volume

întregi, n'au spart pânze cât zidurile și n'au aruncat cu dalta în fața Venerii lor, albă, netedă și moartă". De ce să vă pară deci d-voastră că veți arde versuri nici bune nici rele, ca de exemplu:

Poveste.

Se spune c'a trăit demult,
Demult, demult... odată,
O mândră fată de 'mpărat
Aleasă 'n lumea toată.

Dar zânele de lângă lac
Ce-s crude ursitoare,
S'au fost vorbit când s'a născut
Ca s'o prefacă 'n floare.

Iar împăratul cel bătrân
Priviă la ea 'n tăcere
Că, pasă-mi-te, el știă
De soarta-i de durere.

Ș'acum tot plânge ne 'ncetat
Ursita ficei sale,
Și dânsa plânge-un vis pierdut...
Cu lacrimi de petale...

Cum vedeți și asta-i puțin îndreptată. Celelalte sunt reminiscențe din Coșbuc, din Eminescu și așa mai departe...

L. B. „Pe țarm“... e prea ușoară și prea țesută din versuri cunoscute!

E. N. — Bucovina. Mai aveți nevoie de multă deprindere ca să treceți pragul literaturii. În „o amintire“ jicnesc mai ales frazele umflate și fără de nici un înțeles. Iată două: „în aerul rece al dimineții eră o greutate umedă ce apăsă pe sufletul lui George Hopa“. — Apoi: „Vorbele lui calde picurau încet și regulat ca stropii de cristal dintr'un izvor limpede de lumină“.

Hyperion. Vă întrebați:

„Să fiu mai mult oare în mâna sorții
Ca o biată frunză ruptă de vânt
Pe mult loc purtată, fără de voie,
Și 'n urmă izbită la pământ?“

V'asigurăm că nu păreți a fi mai mult...

Nicu Peicu. Sibiu. Schița d-tale: „Numărul greșit“ a mai fost publicată odată în „Țara Oltului“ la rubrica „Hai să râdem“. Nu înțelegem de ce ni-o mai trimiți și nouă.

Bibliografie.

Marg. Miller-Verghy, *Quelques Poésies de Mihail Eminescu*, notice biographique par A. Vlahoutza, Deuxième édition, Minerva, Bucarest, 1910. Prix: 2 francs.

Radu Rosetti, *Arhiva Senatorilor din Chișinău și ocupația rusească dela 1806—1812*. III. Amănunte asupra Moldovei dela 1808—1812. Extras din Analele Academiei Române. București, 1909. Prețul: 1 leu 60.

Radu Rosetti, *Arhiva Senatorilor din Chișinău și ocupația rusească dela 1806—1812*. IV. Amănunte

asupra Țerii-Românești dela 1808 până la 1812. Extras din Analele Acad. Rom. București, 1909. Prețul: 2 lei.

Donade da Lezze, *Historia Turchesca* (1300—1514) publicată, adnexată, împreună cu o introducere de Dr. I. Ursu. Ediția Academiei Române. București, 1910. Prețul: 5 lei.

G. H. Grandea, *Fulga sau Ideal și Real* Biblioteca pentru toți. Nr. 552. Prețul: 30 bani.

Reuniunea sodalilor români din Cluj, *Raportul general al comitetului către adunarea generală din 27 Martie n. 1910*. Cluj, 1910.

Felician B., *Gânduri nocturne* (Versuri). Iași, 1910. Prețul: 1 leu.

Dr. Traian Bratu, *Creațiunea Poetică*, cu deosebită privire asupra Clasicilor germani. Studiu de poetică Iași 1909. Prețul: 2 lei.

Zece abonamente gratuite!

Revista noastră dorind a răspândi cultura românească în părțile periclitare de străinism, dă zece abonamente gratuite pe anul 1910 pentru zece preoți sau învățători săraci din Maramurăș și Sătmar.

Cei ce doresc să primească revista noastră, sunt rugați a ne adresa o cerere.

Administrația revistei Luceafărul.

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.

Sumarul.

- I. Agârbiceanu . . . Înviere...
Victor Eftimiu . . . Isus pe cruce (poezie).
I. Paul Amintiri despre Bunea.
Oct. Lupeanu-Rusmin . . . Cu dorul (poezie).
Maria Cunțan . . . Sfărâmături (poezie).
Victor Eftimiu . . . Sonet: Alan-Kardek (poezie).
Dr. Onisifor Ghibu . . . La „Congresul profesorilor români“.
I. Șanta Păreră institutului pedagogic din Gherla despre congresul profesorilor.
Victor Eftimiu . . . Când apele coboară... (poezie).
Poporanismul . . . — O anchetă literară. — Raspunsul d-lui Mih. Dragomirescu.
Vasile Stoica Natură (poezie).
Cronică: O premieră în Sibiu. Congresul profesorilor. Bursa Șaguna. Reuniunea meseriașilor din Sibiu. Amintiri despre Bunea. Mișcarea literară de astăzi. Societatea filozofică. Un pedagog român în America. — Reviste și ziare. — Știri. — Poșta Redacției. — Bibliografie.

Ilustrațiuni: Hofmann: Isus în biserică. Tizian: Banul de dajdie. Dürer: Cap de Crist. Guido Reni: Ecce Homo. 4 fotografii referitoare la „Reuniunea sodalilor români“ din Sibiu.